

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 20. junij 2007

ECRML (2007) 4

EVROPSKA LISTINA O REGIONALNIH ALI MANJŠINSKIH JEZIKIH

UPORABA LISTINE V SLOVENIJI

Drugi nadzorni krog

- A. Poročilo odbora strokovnjakov o Listini**
- B. Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope o uporabi Listine v Sloveniji**

Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih predvideva nadzorni postopek za ocenitev uporabe listine v posamezni državi pogodbenici, da se po potrebi državam lahko dajo priporočila za izboljšanje njihove zakonodaje, politike in prakse. Osrednja prvina tega postopka je odbor strokovnjakov, sestavljen po 17. členu listine. Njegov temeljni namen je poročati Odboru ministrov o svoji oceni, kako pogodbenica izpolnjuje svoje obveznosti, preučiti dejanski položaj regionalnih ali manjšinskih jezikov v državi in spodbujati pogodbenico, kadar je to primerno, da postopoma doseže višjo raven izpolnjevanja prevzetih obveznosti.

Za lažje izvajanje te naloge je Odbor ministrov v skladu s prvim odstavkom 15. člena sprejel program občasnih poročil, ki jih mora pogodbenica predložiti generalnemu sekretarju. Država mora poročilo objaviti. Po tem programu mora država poročati o konkretni uporabi listine, splošni politiki do jezikov, ki so zaščiteni po II. delu, in še natančneje o vseh ukrepih, ki jih je sprejela pri uporabi določb, izbranih za vsak jezik, ki je zaščiten po III. delu listine. Prva naloga odbora je zato preučiti podatke iz občasnega poročila za vse zadevne regionalne ali manjšinske jezike na ozemlju pregledovane države.

Vloga odbora je oceniti veljavne zakonske in podzakonske akte ter dejansko prakso, ki jo posamezna država izvaja za svoje regionalne ali manjšinske jezike. Temu primerno si je odbor opredelil način dela. Odbor zbira informacije od pristojnih organov in iz neodvisnih virov v državi in si na ta način skuša ustvariti pošteno in pravično sliko dejanskega položaja jezika. Po predhodnem pregledu začetnega občasnega poročila odbor po potrebi zastavi posamezna vprašanja vsaki pogodbenici, da tako od organov oblasti dobi dodatne informacije o zadevah, ki so po njegovem mnenju v samem poročilu premalo obdelane. Temu pisnemu postopku običajno sledi obisk delegacije odbora na kraju samem v posamezni državi. Med obiskom se delegacija sreča s skupinami in združenji, katerih delo je tesno povezano z uporabo ustreznih jezikov, ter se z organi oblasti posvetuje o zadevah, na katere so jo opozorili ali jih je opazila. Ta postopek zbiranja informacij je zasnovan tako, da lahko odbor uspešnejše oceni uporabo listine v pregledovani državi.

Ko je ta postopek končan, odbor strokovnjakov sprejme svoje poročilo. Skupaj s predlogi za priporočila, za katera se Odbor ministrov potem lahko odloči, da jih bo po potrebi poslal eni ali več pogodbenicam, ga predloži Odboru ministrov.

VSEBINA

A.	Poročilo odbora strokovnjakov o uporabi Listine v Sloveniji,.....	4
	1. poglavje – Izhodiščne informacije	4
	1.1. Ratificiranje Listine v Sloveniji.....	4
	1.2. Delo Odbora strokovnjakov.....	4
	1.3. Predstavitev položaja regionalnih ali manjšinskih jezikov v Sloveniji: posodobljeno.....	5
	1.4. Splošna vprašanja, ki so se pojavila pri oceni uporabe Listine v Sloveniji	5
	2. poglavje: Ocena Odbora strokovnjakov v zvezi z II. in III. delom Listine.....	7
	2.1. Predhodna vprašanja.....	7
	2.2. Ocena v zvezi z II. in III. delom Listine.....	8
	2.3. Ocena v zvezi s III. delom Listine	17
	2.3.1. <i>Madžarski jezik</i>	18
	2.3.2. <i>Italijanski jezik</i>	29
	Tretje poglavje: zaključki	39
	3.1. Zaključki Odbora strokovnjakov o tem, kako so se slovenski organi odzvali na priporočila Odbora ministrov.....	39
	3.2. Ugotovitve Odbora strokovnjakov	41
	I. dodatek: Listina o ratifikaciji	44
	II. dodatek: Pripombe Vlade Republike Slovenije	45
B.	Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope o uporabi Listine v Sloveniji	51

A. Poročilo odbora strokovnjakov o uporabi Listine v Sloveniji,

ki ga je sprejel Odbor strokovnjakov 15. septembra 2006
in predstavil Odboru ministrov v Svetu Evrope
v skladu s 16. členom te listine

1. poglavje – Izhodiščne informacije

1.1. Ratificiranje Listine v Sloveniji

1. Slovenija je ratificirala Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih (v nadaljevanju Listina) 4. oktobra 2000. Za Slovenijo je začela veljati 1. januarja 2001.

2. Listina o ratifikaciji je prikazana v I. dodatku k temu poročilu. Ob ratifikaciji listine je Slovenija izjavila, da sta v Sloveniji regionalna ali manjšinska jezika, zaščiteni po III. delu Listine, madžarski in italijanski jezik. Izjavila je tudi, da bo v skladu s petim odstavkom 7. člena Listine smiselno uporabljala določbe prvega do četrtega odstavka 7. člena tudi za romski jezik.

3. V prvem odstavku 15. člena je določeno, da morajo države pogodbenice predložiti triletna poročila v obliki, ki jo je predpisal Odbor ministrov¹. Slovenija je predstavila svoje drugo periodično poročilo Generalnemu sekretarju Sveta Evrope 13. junija 2005. Slovenski organi so poročilo objavili. Dokumentacijski center Sveta Evrope v Ljubljani je poročilo prevedel v slovenščino in ga razdelil govorcem regionalnih ali manjšinskih jezikov.

1.2. Delo Odbora strokovnjakov

4. Drugo ocenjevalno poročilo temelji na podatkih, ki jih je Odbor strokovnjakov pridobil iz drugega periodičnega poročila Slovenije in intervjujev s predstavniki govorcev regionalnih ali manjšinskih jezikov v Sloveniji ter s slovenskimi organi med obiskom na kraju samem, ki je potekal od 13. do 16. decembra 2005. Odbor strokovnjakov je od organov in združenj, registriranih v Sloveniji, prejel številne komentarje, predložene v skladu z drugim odstavkom 16. člena Listine.

5. V pričujočem drugem ocenjevalnem poročilu se bo Odbor strokovnjakov ukvarjal z določbami in vprašanji, ki so bila v prvem ocenjevalnem poročilu opredeljena kot vzroki posebnih težav. Odbor strokovnjakov bo natančno ocenil, kako so se slovenski organi odzvali na bistvene probleme, ki jih je zaznal Odbor strokovnjakov in, kako so upoštevali ustrezna priporočila Odbora ministrov. V poročilu bodo najprej opozorili na ključne elemente vsakega problema. Odbor strokovnjakov se bo nato skliceval na odstavke v prvem poročilu, ki so jih vodili pri razmišljanju², preden so vrednotili odziv slovenskih organov. Odbor strokovnjakov bo pregledal tudi nove probleme, ki jih je odkril med drugim nadzornim obiskom.

6. To poročilo vsebuje podrobne ugotovitve, ki naj jih slovenski organi upoštevajo pri oblikovanju svoje politike na področju regionalnih ali manjšinskih jezikov. Na podlagi teh podrobnih ugotovitev je Odbor strokovnjakov sestavil tudi seznam splošnih predlogov za pripravo drugega niza priporočil, ki jih bo Odbor ministrov v skladu s četrtem odstavkom 16. člena te listine poslal Sloveniji (glej poglavje 3.3 tega poročila).

7. To poročilo temelji na političnih in pravnih razmerah, ki so prevladovali v Sloveniji v času obiska Odbora strokovnjakov na kraju samem, razen če je v besedilu poročila izrecno navedeno drugače.

8. Poročilo je Odbor strokovnjakov sprejel 15. septembra 2006.

¹ MIN-LANG (2002) 1 Osnutek za 3-letna periodična poročila, ki ga je sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope.

² Deli, ki so predstavljeni v prvem ocenjevalnem poročilu, so prikazani kot podčrtani stavki v pričujočem drugem poročilu.

1.3. Predstavitev položaja regionalnih ali manjšinskih jezikov v Sloveniji: posodobljeno

9. Odbor strokovnjakov se za predstavitev položaja regionalnih ali manjšinskih jezikov v Sloveniji sklicuje na ustrezne odstavke prvega ocenjevalnega poročila (odstavki 8-31). Odbor strokovnjakov opozarja, da ti odstavki ne vsebujejo le podatkov o regionalnih ali manjšinskih jezikih, izrecno navedenih v slovenskih izjavah (italijanski, madžarski in romski), ampak tudi tistih jezikih, za katere je Odbor strokovnjakov prejel dokazila ali napotila, da bi se zanje v skladu s 1.a členom Listine lahko uporabljala opredelitev regionalnega ali manjšinskega jezika iz Listine (nemški, hrvaški, srbski in bosanski).

10. V prvem ocenjevalnem poročilu je Odbor strokovnjakov izjavil, da ni prejel podatkov iz popisa prebivalstva za leto 2002 glede števila oseb, ki so izjavile, da njihov materni jezik ni slovenski. Ti podatki so zdaj dostopni v Statističnem uradu Republike Slovenije³ skupaj s podatki popisa prebivalstva iz leta 1991, ki so bili preračunani glede na metodologijo popisa prebivalstva leta 2002. Podatki za jezike, ki jih je Odbor strokovnjakov obravnaval svojem prvem poročilu, so:

Materni jezik	Število	
	1991	2002

SKUPAJ	1 913 355	1 964 036
slovenski	1 690 388	1 723 434
italijanski	3 882	3 762
madžarski	8 720	7 713
romski	2 752	3 834
bosanski	...	31 499
hrvaški	50 699	54 079
hrvaško-srbski	3 208	126
nemški	1 093	1 628
srbski	18 123	31 329
srbsko-hrvaški	80 325	36 265

11. Spreminjanje podatkov za bosanski, hrvaški, hrvaško-srbski, srbski in srbsko-hrvaški med leti 1991 in 2002 je posledica nedavnih političnih sprememb v regiji, vključno s spremembo statusa hrvaškega, srbskega in bosanskega jezika kot jezikov, ločenih eden od drugega, po razpadu nekdanje Jugoslavije. Med obiskom Odbora strokovnjakov v Sloveniji so madžarsko in italijansko govoreči prebivalci izrazili mnenje, da je število prebivalcev, katerih materni jezik je madžarski ali italijanski, pre nizko ocenjeno zaradi izbrane metodologije in problemov pri organizaciji popisa prebivalstva.

12. Na področju uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov v Sloveniji je prišlo do pomembnih zakonodajnih sprememb. Najpomembnejše izboljšave, ki so pritegnile pozornost Odbora strokovnjakov v tem smislu so: sprejetje Zakona o javni rabi slovenščine (UL RS, št. 86/04), sprejetje novega Zakona o RTV Slovenija (UL RS, št. 96/2005), ki je bil potrjen na referendumu, sprememba Zakona o javni upravi (UL RS, No. 52/02, ..., 97/04) in Zakona o varstvu potrošnikov (UL RS, No. 20/98, ..., 98/04). Opažanja Odbora strokovnjakov glede teh sprememb so natančno navedena v jedru pričujočega poročila.

1.4. Splošna vprašanja, ki so se pojavila pri oceni uporabe Listine v Sloveniji

13. Odbor strokovnjakov meni, da gre še vedno za nesporazum pri obsegu uporabe II. dela Listine. V svojem drugem poročilu (str. 25) slovenski organi zagovarjajo predvsem, da Listina „predvideva, da bo vsaka pogodbenica na osnovi ratifikacije določila jezik[e] znotraj svojega ozemlja, za katere se obvezuje, da bo zanje uporabljala določbe II. dela Listine“.

³ <http://www.stat.si/>

14. Odbor strokovnjakov opozarja, da 1.a člen Listine opredeljuje regionalne ali manjšinske jezike kot jezike, ki jih tradicionalno uporabljajo na določenem ozemlju države državljeni te države, (ki sestavljajo skupino, številčno manjšo od preostalega prebivalstva te države) in, ki se razlikujejo od uradnega jezika ali uradnih jezikov te države. Izraz ne vključuje niti narečij uradnega jezika ali uradnih jezikov države, niti jezikov migrantov. Prvi odstavek 2. člena Listine določa, da se „vsaka pogodbenica obvezuje, da bo uporabljala določbe II. dela za vse regionalne ali manjšinske jezike, ki se govorijo na njenem ozemlju in so v skladu z opredelitvijo izraza v 1. členu“.

15. Iz teh dveh določb sledi, da države sicer lahko omejijo izpolnjevanje obveznosti iz III. dela za jezike, navedene v Listini o ratifikaciji, izpolnjevanje obveznosti II. dela pa ne sme biti omejeno in je samodejno. Torej dejstvo, da regionalni ali manjšinski jezik, ki ustreza opredelitvi Listine, a ni izrecno omenjen v izjavi(ah) države pogodbenice, ne izključuje uporabe II. dela Listine za ta jezik.

16. Kot neodvisen organ, ustanovljen na podlagi Listine zaradi nadzora njene izvedbe, je Odbor strokovnjakov med drugim pristojen za oceno uporabe prvega odstavka 2. člena Listine. Naloga Odbora je torej nadzorovanje uporabe II. dela Listine za vse regionalne ali manjšinske jezike, ki ustrezajo opredelitvi v 1.a členu Listine (glede tega glej prvo ocenjevalno poročilo o Španiji, ECRML (2005) 4, odstavki 75-77).

17. V prvem ocenjevalnem poročilu o Sloveniji je Odbor strokovnjakov že pregledal položaj štirih jezikov (nemškega, hrvaškega, srbskega in bosanskega), za katere je prejel dokazila ali napotila, da bi ti jeziki lahko ustrezali opredelitvi regionalnega ali manjšinskega jezika iz Listine, kljub dejstvu, da ti jeziki niso bili omenjeni v slovenski izjavi. Mnenje Odbora strokovnjakov glede teh jezikov je natančno opisano spodaj (glej odstavke 20-25).

18. Drug problem, ki ga je Odbor strokovnjakov poudaril v prvem ocenjevalnem poročilu, je dejstvo, da Listina o ratifikaciji, ki jo je Slovenija deponirala, ne navaja nobenih možnosti glede prvega b odstavka 8. člena Listine (osnovna izobrazba) za madžarski in italijanski jezik. Slovenski organi so Odbor strokovnjakov obvestili, da je bila to tehnična napaka, in da je v pripravi dodatna izjava, ki jo bo popravila. Odbor strokovnjakov pozdravlja to obvestilo in opaža, da Slovenija že ima zaščitne ukrepe za te jezike znotraj osnovne izobrazbe v domači zakonodaji.

19. Odbor strokovnjakov ceni dobro sodelovanje s slovenskimi organi, ki ga je bil deležen v Sloveniji, še posebej glede organizacije obiska na kraju samem, ki je Odboru strokovnjakov omogočil, da se je prepričal o izboljšanju položaja madžarskega, italijanskega in romskega jezika. Vendar pa Odbor obžaluje dejstvo, da, gledano v celoti, drugo poročilo Slovenije ne daje odgovorov na mnoga opažanja in zahteve po dodatnih informacijah, ki jih je Odbor strokovnjakov podal v svojem prvem ocenjevalnem poročilu. Prav tako so predložene informacije glede obveznosti iz II. in III. dela splošne narave in ne posredujejo natančnih podatkov glede izvajanja posameznih obveznosti. Glede na pomanjkanje ustreznih informacij, ki jih je Odbor strokovnjakov zahteval v svojem prvem ocenjevalnem poročilu, ponovno ni mogel oceniti izpolnjevanja številnih obveznosti. To močno zmanjšuje učinkovitost nadzornega mehanizma Listine, ki temelji na trajnem dialogu z organi.

2. poglavje: Ocena Odbora strokovnjakov v zvezi z II. in III. delom Listine

2.1. Predhodna vprašanja

20. Glede nemškega jezika slovenski organi potrjujejo, da se je ta jezik tradicionalno uporabljal v Sloveniji. Torej nemški jezik v Sloveniji ustreza opredelitvi regionalnega ali manjšinskega jezika iz Listine, kar pomeni, da določbe II. dela veljajo za ta jezik. Ta pristop je potrdil Odbor ministrov Sveta Evrope, ki je slovenskim organom svetoval, naj „uporabijo zaščito po delu II za nemški jezik kot regionalni ali manjšinski jezik v Sloveniji v smislu Listine in zlasti utrdijo določbo o poučevanju nemškega jezika oziroma v nemškem jeziku kot regionalnem ali manjšinskem jeziku, predvsem na Kočevskem;“ (RecChL(2004)13, Priporočilo št. 2).

21. Glede hrvaškega jezika je Odbor strokovnjakov prejel dokazila, ki potrjujejo neprekinjeno tradicionalno navzočnost tega jezika kot avtohtonega v Sloveniji, posebej v Beli Krajini in na območju Mokrice (glej odstavke 26-28 prvega poročila Odbora strokovnjakov). V skladu s tem Odbor strokovnjakov meni, da hrvaški jezik v Sloveniji ustreza opredelitvi regionalnega ali manjšinskega jezika iz Listine in posledično, da bi se moral za ta jezik uporabljati II. del Listine. Izhajajoč iz prvega ocenjevalnega poročila Odbora strokovnjakov je Odbor ministrov slovenskim organom svetoval, naj „opredelijo zemljepisna območja, na katerih je hrvaški jezik zavarovan po Listini in naj v zvezi s tem jezikom izvajajo 7. člen Listine“ (RecChL(2004)13, Priporočilo št. 1). Drugo periodično poročilo ne vsebuje informacij glede izvajanja ukrepov, s katerimi bi opredelili ta zemljepisna območja ali izvajali 7. člen v zvezi s hrvaškim jezikom.

22. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu je Odbor strokovnjakov izjavil, da v Sloveniji obstajajo pokazatelji tradicionalne navzočnosti srbskega in bosanskega jezika. Odbor strokovnjakov je zatorej spodbudil slovensko vlado, naj razjasni vprašanje tradicionalne navzočnosti srbskega in bosanskega jezika v Sloveniji v sodelovanju z govorniki teh jezikov in naj poroča o izsledkih tega postopka v naslednjem periodičnem poročilu.

23. Drugo periodično poročilo se nanaša na dve raziskavi, ki ugotavljata status bosanskega, hrvaškega in srbskega jezika v Sloveniji. Glede na predložene informacije je prvo raziskavo z naslovom „Položaj in status pripadnikov nekdanje Jugoslavije v RS“ izvedel Inštitut za narodnostna vprašanja po naročilu Urada Vlade RS za narodnosti. Druga raziskava je naslovljena „Percepcija slovenske integracijske politike“ (december 2004) in je rezultat „širše interdisciplinarne raziskave Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani, Inštituta za narodnostna vprašanja iz Ljubljane in Slovenske akademije znanosti in umetnosti“.

24. Vendar Odbor strokovnjakov od slovenskih organov ni prejel nobenih informacij o vsebini teh raziskav, v kolikor se nanašajo na regionalne ali manjšinske jezike, o njihovi objavi in razširjanju, ali o predvidenih ukrepih na osnovi njihovih ugotovitev. Med obiskom v Sloveniji so predstavniki krovnih organizacij hrvaško in srbsko govorečih prebivalcev izjavili, da se slovenski organi pri sestavljanju osnutka teh raziskav niso posvetovali z njihovimi organizacijami. Bosansko govoreči prebivalci so delegaciji Odbora strokovnjakov povedali, da so se slovenski organi z njimi posvetovali le pri prvi raziskavi. Nobena od skupin ni bila obveščena o rezultatih teh raziskav, ki po njihovem mnenju niso bile javno objavljene. Tudi predstavniki oblasti Odboru strokovnjakov niso mogli sporočiti, ali so bila na podlagi teh raziskav načrtovana posvetovanja z govorniki teh treh jezikov.

25. Odbor strokovnjakov pričakuje, da bo v naslednjem periodičnem poročilu prejel več informacij o vsebinah teh raziskav, ki se nanašajo na jezikovna vprašanja in na razglasitev njihovih rezultatov, kakor tudi o ukrepih, sprejetih kot odziv na njihove ugotovitve. Odbor strokovnjakov opozarja, da bi morali biti ukrepi za priznavanje in spodbujanje hrvaškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika ter ukrepi za razjasnitev tradicionalne navzočnosti srbskega in bosanskega jezika sprejeti v tesnem sodelovanju in na osnovi preglednih posvetovanj z govorniki. Slovenske organe poziva, naj vzpostavijo to sodelovanje in naj sprejmejo potrebne ukrepe za izvajanje obveznosti iz Listine v zvezi s temi jeziki.

Odbor strokovnjakov poziva slovenske organe, naj v sodelovanju z govorniki razjasnijo vprašanje tradicionalne navzočnosti srbskega in bosanskega jezika v Sloveniji.

2.2. Ocena v zvezi z II. in III. delom Listine

26. Odbor strokovnjakov se bo ukvarjal z določbami II. dela, ki so bile v prvem poročilu navedene kot vzroki določenih problemov. Odbor zato v tem poročilu ne bo komentiral določb, ki v prvem poročilu niso sprožile nobenih večjih razprav, in za katere Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih novih informacij, ki bi zahtevale ponovno oceno njihovega izvajanja. Te določbe so:

Prvi odstavek 7. člena (glej odstavke 64-66 v prvem ocenjevalnem poročilu)

Drugi odstavek 7. člena (glej odstavek 75 v prvem ocenjevalnem poročilu)

27. Glede madžarskega in italijanskega jezika se Odbor strokovnjakov sklicuje na svojo oceno v III. delu listine. Odbor strokovnjakov ne bo pregledoval uporabe določb II. dela za ta dva jezika, razen če so se glede teh dveh jezikov pojavila določena vprašanja, ki jih določbe III. dela za Slovenijo ne zajemajo.

7. člen

Prvi odstavek

„Cilji in načela, na katerih temeljijo politika, zakonodaja in praksa pogodbenic v zvezi z regionalnimi ali manjšinskimi jeziki na ozemljih, na katerih se ti jeziki uporabljajo, in glede na položaj vsakega jezika, so:

a priznanje regionalnih ali manjšinskih jezikov kot izraza kulturnega bogastva;“

Nemški jezik

28. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 46) je Odbor strokovnjakov spodbudil slovenske organe, naj v naslednjem poročilu razložijo, kakšni posebni ukrepi so bili sprejeti za izvajanje te določbe.

29. Edino pravno besedilo, ki ga slovenski organi omenjajo v drugem periodičnem poročilu (glej str. 12), ki se nanaša na zaščito nemškega jezika, je Sporazum med Republiko Slovenijo in Republiko Avstrijo o sodelovanju v kulturi, izobraževanju in znanosti, podpisan 30. aprila 2001 v Ljubljani. 15. člen tega sporazuma določa „projekte v korist kulturnih, kakor tudi izobraževalno in znanstveno pomembnih želja in potreb pripadnikov nemško govoreče etnične skupine v Sloveniji (kot na primer projekte na področju učenja jezika in spomeniškega varstva, štipendij in podobno).“ Kljub temu pa dvostranskega sporazuma samega po sebi ne moremo šteti kot zadostno podlago za izpolnjevanje teh obveznosti.

30. V slovenski notranji zakonodaji ni nobene določbe, ki bi nemški jezik priznavala kot regionalni ali manjšinski jezik in kot izraz kulturnega bogastva, kar pomembno zavira izvajanje ostalih določb II. dela. Prav tako slovenski organi niso sprejeli nikakršnih ukrepov za opredelitev zemljepisnih območij, na katerih se je nemški jezik tradicionalno uporabljal. Po mnenju slovenskih organov bi vsakršne spremembe trenutnega položaja „terjale novo plebiscitarno odločanje o vsebinah, za katere so se državljanji opredelili ob ustanovitvi samostojne države Slovenije, oziroma posledično spreminjanje Ustave RS“.

31. Odbor strokovnjakov poudarja, da Listina ne zahteva pravnega priznavanja manjšinskih skupin, ampak regionalnih ali manjšinskih jezikov. Ta določba zahteva, da države pogodbenice priznajo v svojem domačem pravnem redu regionalni ali manjšinski jezik kot izraz kulturnega bogastva brez podrobne navedbe, kakšno pravno obliko bi morale imeti to priznanje. To ne zahteva nujno tudi ustavnega predpisa. V tem smislu lahko zadostujejo tudi navadni pravni akti ali politični ukrepi, skupaj z obstoječimi

II. del

dvostranskimi pogodbami (v zvezi s tem glej prvo ocenjevalno poročilo Odbora strokovnjakov za Dansko, ECRML (2004) 2, ki se nanaša na nemški jezik).

Hrvaški jezik

32. Slovenski organi hrvaškega jezika ne obravnavajo kot regionalnega ali manjšinskega, ampak kot jezik prebivalcev nekdanjih jugoslovanskih republik ali kot „jezik imigrantov“, čeprav obstajajo dokazila, da hrvaški jezik ustreza opredelitvi regionalnega ali manjšinskega jezika iz Listine. Čeprav se slovenski organi sklicujejo na dve raziskavi, ki se prav tako ukvarjata s statusom tega jezika (glej odstavke 23-25, zgoraj), niso sprejeli nikakršnih konkretnih ukrepov za priznanje hrvaškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika in kot izraza slovenskega kulturnega bogastva, niti za opredelitev zemljepisnih območij, kjer bi se hrvaški jezik tradicionalno uporabljal.

„b spoštovanje zemljepisnega območja vsakega regionalnega ali manjšinskega jezika, da bi s tem zagotovili, da že obstoječe ali nove upravne delitve niso ovira za spodbujanje rabe posameznega regionalnega ali manjšinskega jezika;“

Italijanski jezik

33. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 51-54) je Odbor strokovnjakov poudaril vprašanje opredelitve „narodnostno mešanega območja“. Odbor strokovnjakov je bil obveščen, da so mnogi italijansko govoreči prebivalci v treh občinah: Koper/Capodistria, Piran/Pirano in Izola/Isola živeli zunaj območij, določenih v povezavi z londonskim memorandumom iz leta 1954 zaradi spremembe družbeno-demografskega stanja v povojnem času. Odbor strokovnjakov in Odbor ministrov sta zato svetovala, naj se trenutno zagotovljen obseg zaščite italijanskega jezika v „narodnostno mešanih območjih“ postopno razširi še na druga območja v treh občinah, na katerih so stalno navzoči italijansko govoreči prebivalci.

34. V zvezi s tem so slovenski organi v svojem drugem periodičnem poročilu izjavili (glej str. 13), da bi bila za vsako spremembo statusa in vloge samoupravne narodne skupnosti potrebna tudi sprememba ustave. Kljub temu odbor strokovnjakov opominja, da 64. člen Ustave Republike Slovenije določa, da bodo ustrezne značilnosti okvira zaščite italijanskega jezika na zemljepisnih območjih, kjer živijo njegovi govorniki, opredeljene z *zakonom*. Glede na informacije, ki so jih Odboru strokovnjakov predložili italijansko govoreči prebivalci med obiskom na kraju samem, je delež italijansko govorečih prebivalcev, ki živijo zunaj „narodnostno mešanih območij“, 8-odstoten. Ta podatek je po informacijah slovenskih organov 4-odstoten. Med obiskom na kraju samem so slovenski organi izrazili mnenje, da demografske spremembe na tem območju niso take vrste, da bi bila potrebna razširitev „narodnostno mešanega območja“. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske oblasti, naj glede tega vprašanja nadaljujejo dialog z italijansko govorečimi prebivalci in lokalnimi oblastmi.

35. Med obiskom na kraju samem je bil Odbor strokovnjakov seznanjen s tem, da je prišlo do poskusa razcepa občine Koper/Capodistria na dva dela v nasprotju z željami italijansko govorečih prebivalcev. Čeprav je bil ta predlog zavrnjen, je Odbor strokovnjakov dobil informacije o podobnih pobudah v drugih dveh občinah, kar bi po mnenju italijansko govorečih prebivalcev vodilo v poslabšanje položaja italijanskega jezika. Nadalje je Odbor strokovnjakov od slovenskih organov izvedel, da sklep Ustavnega sodišča določa delitev občine Koper/Capodistria v manjše občine. Odbor strokovnjakov verjame, da bodo slovenski organi v polnosti upoštevali poglede in skrbi italijansko govorečih prebivalcev in se vzdržali sprejemanja ukrepov, povezanih z upravnimi delitvami, ki bi predstavljale oviro pri spodbujanju italijanskega jezika.

II. del

„c potreba po odločnem ukrepanju za spodbujanje regionalnih ali manjšinskih jezikov zaradi njihove zaščite;“

36. Odločno ukrepanje za spodbujanje rabe regionalnih ali manjšinskih jezikov zaradi njihove zaščite zajema več vidikov. Ti vključujejo ustvarjanje pravnega okvira za spodbujanje rabe regionalnih ali manjšinskih jezikov, ustanovitev organov, odgovornih za spodbujanje rabe teh jezikov in določbe o ustreznih finančnih virih (glej drugo ocenjevalno poročilo o Nemčiji, odstavek 24).

Nemški jezik

37. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 56), je Odbor strokovnjakov ugotovil, da je omejen pristop predstavnikov slovenskih oblasti, ki so ga v svojem bistvu omejili na pogoje dvostranskega sporazuma z Avstrijo, nezadosten za varovanje in spodbujanje tega jezika. Odbor strokovnjakov od prvega ocenjevalnega poročila dalje ni bil seznanjen z nobenimi izboljšanimi v tem smislu in spodbuja slovenske organe, naj sprejmejo odločne ukrepe za spodbujanje nemškega jezika na območjih, kjer se je tradicionalno uporabljal, vključno z vsemi zgoraj navedenimi ustreznimi vidiki.

Hrvaški jezik

38. Pristop slovenskih organov k vprašanju tega jezika je bil prav tako zelo omejen. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj sprejmejo odločne ukrepe za spodbujanje hrvaškega jezika na območjih, kjer se tradicionalno uporablja, vključno z vsemi zgoraj navedenimi relevantnimi vidiki.

„d poenostavitev in/ali spodbujanje ustne in pisne rabe regionalnih ali manjšinskih jezikov v javnem in zasebnem življenju;“

Nemški in hrvaški jezik

39. Nemški in hrvaški jezik kot regionalna ali manjšinska jezika sta še vedno dokaj odsotna v javnem življenju v Sloveniji in slovenski organi se pri lažšanju in/ali spodbujanju rabe nemškega in hrvaškega jezika omejujejo na kulturno sfero. V drugem periodičnem poročilu je naveden seznam dejavnosti, ki jih je podprl poseben program manjšin Ministrstva za kulturo (glej II. dodatek k drugemu periodičnemu poročilu) in ta podpora potrebuje nekaj pojasnil. Podpora pokriva izdajateljsko dejavnost in periodični tisk. Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih informacij, ki bi kazale na prisotnost nemškega in hrvaškega jezika na radiu ali televiziji.

40. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj sprejmejo ukrepe za poenostavitev in/ali spodbujanje rabe teh regionalnih ali manjšinskih jezikov v javnem življenju, še posebej na radiu in televiziji.

„e vzdrževanje in razvoj vezi na področjih, ki jih vključuje ta listina, med skupinami, ki uporabljajo regionalni ali manjšinski jezik, in drugimi skupinami v tej državi, ki uporabljajo regionalni ali manjšinski jezik v enaki ali podobni obliki, kakor tudi vzpostavitev kulturnih odnosov z drugimi skupinami v državi, ki uporabljajo različne jezike;“

41. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 59-61) je Odbor strokovnjakov izjavil, da ni prejel nobenih informacij o pobudah slovenskih organov za negovanje vezi med različnimi skupinami nemško govorečih prebivalcev iz različnih delov Slovenije ali o vzpostavitvi kulturnih vezi med ljudmi, ki govorijo različne regionalne ali manjšinske jezike. Odbor strokovnjakov je zato zaprosil slovenske organe, naj v svojem naslednjem poročilu poročajo o ukrepih, sprejetih v skladu s temi obveznostmi.

II. del

42. Drugo periodično poročilo, ki ga je predložila Slovenija, ne vsebuje informacij o izvajanju teh določb. Vendar pa se predložene informacije v zvezi z 12. členom Listine nanašajo na pobude, ki jih je podprlo Ministrstvo za kulturo, ki je organiziralo srečanje "predstavnikov zelo raznolikih manjšinskih skupin, namreč tistih, ki niso izrecno navedene v Ustavi Republike Slovenije" (glej str. 56). Odbor strokovnjakov pozdravlja te pobude in spodbuja Ministrstvo za kulturo, naj še naprej organizira takšna srečanja in o njih poroča v naslednjem periodičnem poročilu. Vendar pa Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih dokazil, ki bi nakazovala na prispevek slovenskih organov k vzpostavljanju, vzdrževanju ali razvijanju vezi in kulturnih odnosov, predvidenih s to obveznostjo, med temi skupinami in tistimi, imenovanimi v Ustavi. Odbor strokovnjakov zato spodbuja slovenske organe, naj sprejmejo aktivne ukrepe za nadaljnje izvajanje te določbe.

„f zagotavljanje ustreznih oblik in sredstev za pouk in študij regionalnih ali manjšinskih jezikov na vseh ustreznih stopnjah;“

Nemški jezik

43. V prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 63) je Odbor strokovnjakov ugotovil, da je treba razviti poučevanje v nemškem jeziku in poučevanje nemškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika, zlasti na območju Kočevja, kot del rednega ali izbirnega šolskega učnega programa. Odbor strokovnjakov zato spodbuja slovenske organe, naj preučijo, kako bi razvili ustrezne določbe o poučevanju v nemškem jeziku in poučevanju nemškega jezika v sodelovanju z govorniki tega jezika predvsem na Kočevskem.

44. Drugo periodično poročilo ne vsebuje informacij glede izvajanja te določbe v zvezi z nemškim jezikom in Odbora strokovnjakov tudi niso seznanili z razvojem te zadeve. Glede na informacije, ki jih je predložil Urad Vlade RS za narodnosti med obiskom na kraju samem, določba o predšolski vzgoji v nemškem jeziku ne obstaja, saj se tako določbo lahko sprejme le za jezike priznanih narodnih manjšin. Glede na informacije, ki so na voljo Odboru strokovnjakov, se lahko učenci začnejo učiti nemški jezik kot izbirni tuji jezik v tretjem triletju osnovnega izobraževanja. Prav tako se nemški jezik poučuje kot prvi tuji jezik na različnih stopnjah v 308 šolah. V slovenskem izobraževalnem sistemu niso razvili nobenega modela za poučevanje nemškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika ali za predavanje učnih predmetov v nemškem jeziku. V Mariboru Nemška kulturna zveza organizira tečaje nemščine in delavnice za otroke in odrasle, za katere so prejeli nekaj finančnih sredstev od slovenskega Ministrstva za kulturo (350 000 SIT, približno 1 460 EUR v letu 2006). Vendar Odbor strokovnjakov ni bil seznanjen z nobenimi pobudami v zvezi s prenosom različice nemškega jezika, ki se tradicionalno uporablja na območju Kočevja in je v nevarnosti, da izumre. Prav tako Odbor strokovnjakov ne ve, ali 8. člen slovenskega Zakona o osnovni šoli (glej odstavek 46 spodaj) velja za nemški jezik, ali v kolikšnem obsegu se dvostranska pogodba z Avstrijo uporablja pri pouku v nemškem jeziku in pri pouku nemškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika. Odbor strokovnjakov zato spodbuja slovenske organe, naj razjasnijo ta vprašanja v naslednjem periodičnem poročilu.

45. Odbor strokovnjakov meni, da izvajanje te določbe od slovenskih organov zahteva bolj odločne ukrepe.

Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj razvijejo izobraževalni model za nemški jezik kot regionalni ali manjšinski jezik v sodelovanju z njegovimi govorniki, in naj na območjih, kjer je le-ta tradicionalno navzoč, zagotovijo poučevanje v nemškem jeziku in poučevanje nemškega jezika na vseh primernih stopnjah, vključno s predšolsko vzgojo.

Hrvaški jezik

46. 8. člen slovenskega Zakona o osnovni šoli določa, da „se za otroke slovenskih državljanov, ki prebivajo v Republiki Sloveniji in, katerih materni jezik ni slovenski jezik, v skladu z mednarodnimi pogodbami organizira pouk njihovega maternega jezika in kulture, lahko pa se dodatno organizira tudi pouk slovenskega jezika“. Glede na informacije, ki jih je predložilo slovensko Ministrstvo za šolstvo,

II. del

znanost in šport, Slovenija nudi „dopolnilni pouk“ za hrvaško govoreče otroke (45 učencev v Ljubljani, Izoli in Mariboru v šolskem letu 2005/2006), učenci pa si lahko hrvaški jezik izberejo tudi kot obvezni izbirni predmet. Odbor strokovnjakov pričakuje še več informacij v zvezi z vsebino teh učnih ur in številom ur, posvečenih poučevanju hrvaškega jezika v obeh primerih.

47. V Sloveniji predšolske vzgoje v hrvaškem jeziku ni. Glede na informacije, ki jih je predložilo Združenje Hrvaških kulturnih zvez v Sloveniji, Združenje organizira tečaje hrvaščine (1,5 ure na teden) izven običajnega učnega načrta, v petih osnovnih šolah v petih mestih. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport zagotovi učilnice.

48. Odbor strokovnjakov pozdravlja sodelovanje med hrvaško govorečimi prebivalci in slovenskimi organi in slovenske organe spodbuja k nadaljevanju in razvijanju tega sodelovanja. Odbor strokovnjakov meni, da je potrebnih več dejavnih ukrepov za poučevanje v hrvaškem jeziku in za poučevanje hrvaškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika na vseh stopnjah, vključno s predšolsko vzgojo, zlasti na območjih, kjer se je tradicionalno uporabljal.

„h spodbujanje študija in raziskovanja regionalnih ali manjšinskih jezikov na univerzah ali enakovrednih ustanovah;“

49. Glede na Odboru strokovnjakov razpoložljive informacije je možno študirati nemški jezik na univerzitetni ravni v Mariboru in v Ljubljani, hrvaški jezik pa v Ljubljani. Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih informacij o tem, da bi bila o teh dveh jezikih izvedena kakšna raziskava.

„i spodbujanje primernih oblik nadnacionalnih izmenjav za regionalne ali manjšinske jezike, ki se uporabljajo v enaki ali podobni obliki v dveh ali več državah, na področjih, ki jih zajema ta listina.“

Italijanski jezik

50. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke od 70 do 73) je Odbor strokovnjakov postavil vprašanje o nezmožnosti oddajanja televizijskih in radijskih programov italijansko govorečih prebivalcev. Odbor strokovnjakov je spodbudil slovenske organe, naj v sodelovanju s Hrvaško in Italijo sprejme politiko, usmerjeno k spodbujanju predvajanja televizijskih in radio kanalov italijansko govorečih prebivalcev v Kopru/Capodistria do delov Italije preko območij, ki mejijo na Slovenijo in do celotnega hrvaškega dela Istre in do hrvaškega mesta Reka.

51. Med obiskom na kraju samem so Italijansko govoreči prebivalci obvestili Odbor strokovnjakov, da bo ta problem rešen od decembra 2005, zahvaljujoč sredstvom EU, ki jih je italijanska pokrajina Furlanija – Julijska krajina/Friuli – Venezia Giulia uporabila za to, da bo italijanski TV kanal iz Slovenije dosegljiv preko satelita. Iz informacij, ki jih ima Odbor strokovnjakov na voljo, je videti, da slovenski organi niso prispevali k tej rešitvi.

Nemški in hrvaški jezik

52. Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih informacij o konkretnih primerih nadnacionalnih izmenjav, predvidenih v tej obveznosti in o tem, na kakšen način so slovenski organi aktivno spodbujali te izmenjave, zato bi bil vesel dodatnih informacij v zvezi s tem v naslednjem periodičnem poročilu Slovenije.

Tretji odstavek

„Pogodbenice se obvezujejo, da bodo s primernimi ukrepi spodbujale medsebojno razumevanje med vsemi jezikovnimi skupinami v državi, in to zlasti tako, da cilji vzgoje in izobraževanja v državi vključujejo spoštovanje, razumevanje in strpnost do regionalnih ali manjšinskih jezikov, ter spodbujati javna občila, da si prizadevajo za doseganje istih ciljev.“

II. del

53. Odbor strokovnjakov opozarja, da je v mnogih ozirih obseg zaščite in spodbujanja manjšinskega jezika odraz tega, kakšen pristop imajo in, kako ga zaznavajo govorci večinskega jezika in, da je zato osveščanje večine izredno pomembno. Kot ta določba navaja, je v tem pogledu še posebej pomembno izobraževanje in javna glasila. Odbor strokovnjakov prav tako poudarja, da namen pričujoče obveznosti ni le védenje o obstoju regionalnih ali manjšinskih jezikov v svoji državi, ampak tudi razumevanje in strpnost (glej prvo ocenjevalno poročilo o izvajanju Listine v Španiji, ECRML (2005) 4, odstavek 182).

54. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 76-80) je Odbor strokovnjakov izrazil mnenje, da ni prejel zadostnih informacij glede načinov, kako je bila na področju izobraževanja izdelana določba za razlaganje avtohtonosti regionalnih ali manjšinskih jezikov večinskemu prebivalstvu. Odbor strokovnjakov prav tako ni prejel nobenih informacij o spodbujanju medsebojnega razumevanja v javnih glasilih. Odbor strokovnjakov je zato spodbudil slovenske organe, naj te točke podrobneje obdela v naslednjem periodičnem poročilu. Žal drugo periodično poročilo ne vsebuje nobenih dodatnih informacij o teh vprašanjih.

55. Čeprav je med večinskim prebivalstvom v Sloveniji sicer nekoliko zavesti o madžarskem in italijanskem jeziku, predvsem zaradi prisotnosti teh dveh jezikov na javni televiziji in radiu ter zaradi njenega priznavanja v slovenski ustavi, kaže, da je treba zavest o teh dveh jezikih še okrepiti. Med obiskom na kraju samem so predstavniki obeh skupnosti izrazili mnenje, da se mnogi govorci večinskega jezika ne zavedajo avtohtonosti njihovih jezikov zunaj območij, kjer se jih govori ter, da imajo omejene ali izkrivljene informacije o zgodovini in kulturi, ki se odraža v teh jezikih. Predstavniki so prav tako izjavili, da v rednih učbenikih in učnem gradivu, še posebej za zgodovino, ti jeziki skorajda niso omenjeni in, da znotraj uradnega usposabljanja za učitelje ni bila sprejeta nobena določba o večjezičnosti Slovenije, kar ima za posledico, da je tako poučevanje prepuščeno posameznim učiteljem.

56. Glede ostalih regionalnih ali manjšinskih jezikov, ki se uporabljajo v Sloveniji (nemški, hrvaški, romski), Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih informacij o pobudah za osveščanje širše javnosti v rednem izobraževanju in javnih glasilih.

57. Odbor strokovnjakov poziva slovenske organe, naj predložijo informacije o izvajanju te določbe z ozirom na vse regionalne ali manjšinske jezike v Sloveniji in naj še posebej poročajo o:

- sprejeti določbi o učnem gradivu, kot so učbeniki za zgodovino, ki se uporabljajo v izobraževalnem sistemu po vsej državi za učence, ki govorijo večinski jezik;
- tem, kako se povečuje zavest o regionalnih ali manjšinskih jezikih kot sestavni del in kot pričakovan rezultat uradnega usposabljanja za učitelje;
- sprejetih ukrepih za spodbujanje zavesti o regionalnih ali manjšinskih jezikih pri večinskem prebivalstvu v javnih glasilih in za preprečevanje ravnanja, ki je v nasprotju s cilji te določbe.

Nemški jezik

58. Odbor strokovnjakov je izrazil posebno skrb glede odnosa do nemškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika. Med obiskom na kraju samem je Odbor strokovnjakov prejel zaskrbljujoča poročila, ki so nakazovala na stigmatizacijo, ki jo trpijo govorci tega jezika. Predstavniki nemško govorečih prebivalcev so izjavili, da so javna glasila odražala negativen odnos do dejavnosti nekaterih zvez nemško govorečih prebivalcev in, da je prišlo do nekaterih žaljivih izjav, vključno s strani lokalnih uradnikov, in do lokalnih izrazov nestrpnosti. Po mnenju Odbora strokovnjakov si morajo slovenski organi še naprej prizadevati za polno zaščito in spodbujanje nemškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika in kot izraza slovenskega kulturnega bogastva in zavzeti aktivno stališče proti izrazom nestrpnosti.

Četrty odstavek

„Pri določanju svoje politike do regionalnih ali manjšinskih jezikov pogodbenice upoštevajo izražene potrebe in želje skupin, ki uporabljajo te jezike. Spodbujati jih je treba, da po potrebi ustanovljajo organe za svetovanje oblastem o vseh zadevah, ki se nanašajo na regionalne ali manjšinske jezike.“

59. Madžarsko govoreči prebivalci in italijansko govoreči prebivalci so zastopani v različnih organih, vključno z Državnim zborom, in na splošno imajo poti za izražanje svojih želja in potreb na ustreznih ravneh. Vendar je bil Odbor strokovnjakov seznanjen, da je bil sprejet nov Zakon o RTV Slovenija in, da bo vodil v nekatere spremembe glede zastopanosti madžarske in italijanske manjšine v organih odločanja RTV Slovenija. Predstavniki govorcev so izrazili skrb, da bi to lahko negativno vplivalo na njihovo zastopanost v takih organih in na njihovo možnost vplivanja na odločitve, ki zadevajo njihove jezike. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj te spremembe pojasni v naslednjem periodičnem poročilu.

60. Čeprav so v drugem periodičnem poročilu navedbe o združenjih, ki spodbujajo hrvaški in nemški jezik, pa, kolikor je Odboru strokovnjakov znano, ne obstajajo nobeni mehanizmi posvetovanja glede teh organizacij. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj ustanovijo take mehanizme z namenom posvetovanja ustreznih organizacij, ki zastopajo te regionalne ali manjšinske jezike, pri oblikovanju strukturirane politike za ohranjanje in spodbujanje teh jezikov.

Peti odstavek

„Države pogodbenice se obvežejo, da bodo načela, navedena v odstavkih od 1 do 4, smiselno uporabljale za jezike brez ozemlja. Vendar pa se narava in obseg ukrepov za jezike, s katerimi se uresničuje ta listina, prožno določata ob upoštevanju potreb in želja ter ob spoštovanju tradicije in značilnosti skupin, ki uporabljajo te jezike.“

Romski jezik

61. V skladu z Listino o ratifikaciji, ki jo je Slovenija deponirala, se določbe II. dela smiselno uporabljajo za romski jezik. Odbor strokovnjakov se glede svoje splošne ocene položaja romskega jezika in glede glavnih problemov v zvezi z njihovo zaščito in spodbujanjem, ki jih je ugotovil (glej odstavke 83-91 in okvirček, ki sledi), sklicuje na svoje prvo ocenjevalno poročilo o Sloveniji (ECRML (2004) 3), ki večinoma še vedno velja.

62. Čeprav je bil Odbor strokovnjakov seznanjen z nekaterimi prostovoljnimi, individualnimi pobudami, kot je omejena raba romskega jezika v predšolskem programu na Dolenjskem, še vedno ni nikakršnega formalnega poučevanja romskega jezika v šolah. Vendar drugo periodično poročilo vsebuje informacije o ukrepih, sprejetih po prvem ocenjevalnem poročilu, ki bi potencialno lahko prispevali k bistvenemu izboljšanju (glej str. 17-20 in 22-24). Med temi je najpomembnejši ukrep sprejetje dokumenta z naslovom „Strategija za poučevanje romskega jezika v Republiki Sloveniji“ maja/junija 2004. Ta dokument je sestavila posebna delovna skupina, v katero so bili vključeni tudi predstavniki romsko govorečih prebivalcev. Dokument predlaga številne rešitve glede integracije Romov v slovenski izobraževalni sistem, z ustrežno določbo za oba, slovenski in romski jezik, usposabljanje učiteljev in pomočnikov učiteljev za poučevanje Romov, kakor tudi ukrepe za boj proti predsodkom do romskih otrok in za zviševanje njihove samopodobe (glej str. 19-20 v drugem periodičnem poročilu).

63. Odbor strokovnjakov pozdravlja sprejetje Strategije za poučevanje in spodbuja slovenske organe, naj nameni ustrezna sredstva za zagotovitev izvajanja. Odbor strokovnjakov je izvedel, da bo ustanovljena še ena posebna delovna skupina, ki bo spremljala izvajanje Strategije in, v kateri bo zastopana tudi Zveza Romov v Sloveniji. Odbor strokovnjakov z zadovoljstvom ugotavlja, da je poučevanje romskega jezika del tega procesa v Sloveniji in pričakuje dodatne informacije glede sprejetih konkretnih ukrepov za poučevanje romskega jezika in kulture.

II. del

64. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport je obvestilo Odbor strokovnjakov, da so na podlagi te strategije sprejeli akcijski načrt, ki zagotavlja uvedbo izbirnih tečajev romskega jezika do leta 2010. Slovenija trenutno nima usposobljenih romsko govorečih učiteljev. Kljub temu je bil Odbor strokovnjakov seznanjen z nekaterimi pozitivnimi pobudami na področju usposabljanja učiteljev. Te vključujejo usposabljanje pomočnikov učiteljev in koordinatorjev za poučevanje romskega jezika za izobraževanje odraslih v okviru programa Evropske unije EQUAL in projekta PHARE. Po tem programu usposabljanja bodo udeleženci pridobili certifikat, tako da bo njihova usposobljenost priznana po vsej Sloveniji. Naloga pomočnikov učiteljev za poučevanje romskega jezika bo lajšanje dialoga in sporočanja med romskimi učenci in slovensko govorečimi učitelji ter na splošno med romskimi in slovenskimi govorci. Odbor strokovnjakov opozarja, da so za uvedbo pouka romskega jezika in za usposabljanje potrebnih pedagoških delavcev potrebne inovativne in prilagojene rešitve (glej drugo ocenjevalno poročilo o Švedski, ECRML (2006) 4, odstavki 55-56). Slovenski organi zaslužijo pohvalo za ta fleksibilen pristop in Odbor jih spodbuja, naj nadaljujejo prizadevanje za razvoj poučevanja v romskem jeziku in poučevanja romskega jezika.

65. Drugo periodično poročilo ne daje nobenih informacij glede kodifikacije⁴ romskega jezika, čeprav so slovenski organi med obiskom na kraju samem Odboru strokovnjakov sporočili, da je pomanjkanje kodifikacije eden glavnih razlogov za odsotnost poučevanja romskega jezika v šolah. Kljub temu je Odbor strokovnjakov prejel informacije, da delo na kodifikaciji dveh narečij romskega jezika, ki se govorita v Prekmurju in na Dolenjskem, napreduje in, da Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani pripravlja slovar. Odbor strokovnjakov pričakuje informacije o teh in podobnih pobudah glede procesa kodifikacije romskega jezika v naslednjem periodičnem poročilu. Vseeno pa bi rad poudaril, da je treba uvesti poučevanje romskega jezika v šole brez čakanja na zaključek kodifikacije.

66. Glede prisotnosti romskega jezika v javnih glasilih je v drugem periodičnem poročilu navedeno, da radijski postaji Murski Val Murska Sobota in Studio D iz Novega Mesta tedensko predvajata enourni program v slovenskem in romskem jeziku in, da nek TV studio vsaka dva meseca ustvarja program, ki ga oddaja kabel TV na Dolenjskem, v Prekmurju in v Mariboru (glej str. 17). Glede na poročilo organi prav tako razmišljajo o vključitvi romskih programov v doseg javnega oddajnika. V zvezi s tem se je Odbor strokovnjakov med obiskom na kraju samem seznanil s tem, da nov Zakon o RTV Slovenija (glej odstavke 12 zgoraj) vsebuje določbo za romski jezik, nima pa nobenih informacij o konkretnih učinkih, ki jih bo imel ta zakon na prisotnost romskega jezika v sredstvih javnega obveščanja. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj o tej zadevi poročajo v naslednjem poročilu.

67. Odbor strokovnjakov opaža, da so v odnosu do Romov še naprej prisotni hudi predsodki, stigmatizacija in poskusi izključitve, še posebej v šolah, prav tako je prikazovanje Romov v javnih glasilih še naprej negativno. Odbor strokovnjakov bi rad ponovno poudaril nujno potrebo po odločnem delovanju za spodbujanje osveščenosti in sprejemanja romskega jezika in kulture kot celostnega dela slovenskega kulturnega bogastva. To bi moralo vključevati ukrepe za spodbujanje bolj pozitivne podobe Romov v javnih glasilih in v nacionalnem kurikulumu.

68. Zaskrbljujoče poročilo o tem problemu, ki ga je prejel Odbor strokovnjakov, se je nanašalo na napetosti na Osnovni šoli Bršlin, kjer so romski otroci v šolskem letu 2004/2005 predstavljali 14 % vseh otrok zaradi odprave ločenih „posebnih razredov“ za romske otroke. Glede na prejete informacije, so neromski starši zahtevali, da njihovi otroci ne bi obiskovali istih razredov kot romski otroci. Vendar Odbor strokovnjakov z zadovoljstvom ugotavlja, da so slovenski organi pri tem posredovali in umirili napetosti ter uvedli nov izobraževalni model za vključitev romskih učencev, za kar so jih navdušile izkušnje iz Prekmurja. Model ohranja mešane razrede, z dopolnilnim poukom za romske otroke, sprejeli pa so ga tudi romski starši. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj nadaljujejo s prizadevanji proti segregaciji, pri tem pa naj se zavedajo, da so podpopprečni dosežki romsko govorečih otrok vse-evropski pojav, ki je posledica stoletij socialne izključenosti, s katero so se soočali Romi. Odbor strokovnjakov

⁴ V skladu s predlogom predstavnikov evropskih Romov in Travellers Forum-a se je Odbor strokovnjakov odločil, da bo uporabljal izraz „kodifikacija“ namesto „standardizacija“, ki ga je prej uporabljal.

II. del

pričakuje dodatne informacije glede tega problema in oceno začasnega modela v naslednjem periodičnem poročilu.

69. Nazadnje je bil Odbor strokovnjakov seznanjen s tem, da so nekatere skupine romsko govorečih prebivalcev, kot na primer Romi v Mariboru, na podlagi dejstva, da so v Slovenijo prišle šele nedavno, izključene iz določenih zaščitnih ukrepov, vključno z ukrepi, sestavljenimi z namenom, da romsko govorečim otrokom izboljšajo dostop do izobraževanja. Ob upoštevanju, da Listina ščiti jezike, ne pa manjšin, in da je romski jezik v Sloveniji po Listini zaščiten kot jezik brez ozemlja, Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj uskladijo raven določbe za romski jezik za vse govorce tega jezika.

Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, da:

- zagotovijo polno izvajanje „Strategije za poučevanje romskega jezika v Republiki Sloveniji“ iz leta 2004;***
- nadaljujejo in podpirajo delo na kodifikaciji romskega jezika;***
- povečajo prisotnost romskega jezika v javnih glasilih;***
- spodbujajo osveščenost in sprejemanje romskega jezika in kulture kot celostnega dela slovenskega kulturnega bogastva in to vključijo med cilje nacionalnega izobraževanja ter, da spodbudijo javna glasila, da si prizadevajo za doseganje istih ciljev;***
- uskladijo raven določbe za romski jezik za vse govorce tega jezika.***

III. del

2.3. Ocena v zvezi s III. delom Listine

70. Odbor strokovnjakov je podrobneje preučil obstoječo zaščito jezikov, ki so bili določeni v okviru zaščitnega mehanizma III. dela Listine.

71. Sledeč žariščnemu pristopu, ki je bil zgoraj razložen (glej odstavek 5), se bo Odbor strokovnjakov osredotočil na določbe III. dela, v zvezi s katerim so bila v prvem poročilu izpostavljena mnoga vprašanja. Odbor strokovnjakov bo podrobno ocenil, kako so se slovenski organi odzvali na opažanja Odbora strokovnjakov v prvem nadzornem obisku. V pričujočem poročilu bo Odbor strokovnjakov še naprej opozarjal na ključne elemente vsakega problema in se skliceval na odstavke v prvem poročilu, ki vsebujejo podrobnosti o njihovem razmišljanju, preden so ocenjevali odzive slovenskih organov.

72. Posledično Odbor strokovnjakov za namene tega poročila ne bo komentiral določb, ki v prvem poročilu niso sprožile nobenih večjih razprav in za katere Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih novih informacij, ki bi zahtevale ponovno oceno ali drugačno predstavitev njihovega izvajanja. Te določbe so:

V primeru madžarskega jezika:

- Člen 8, odstavek 1.a; c; d; f; g; odstavek 2,
- Člen 9, odstavek 2.a;
- Člen 10, odstavek 2.c; e; g; odstavek 5;
- Člen 11, odstavek 1.e.i; odstavek 2;
- Člen 12, odstavek 1.a; d; e; f;
- Člen 13, odstavek 1.a; odstavek 2.c;
- Člen 14.a.

V primeru italijanskega jezika:

- Člen 8, odstavek 1.a; c; d; f; g; h; odstavek 2,
- Člen 9, odstavek 1.a; b; c; d; odstavek 2.a;
- Člen 10, odstavek 2.a; b; c; d; e; odstavek 5;
- Člen 11, odstavek 1.e.i; odstavek 2;
- Člen 12, odstavek 1.a; d; e; f;
- Člen 13, odstavek 1.a;
- Člen 14.a; b.

73. Glede teh določb se Odbor strokovnjakov sklicuje na zaključke, ki jih je sprejel v svojem prvem poročilu, vendar pa si pridržuje pravico, da situacijo pozneje ponovno oceni.

74. Odstavki in pododstavki, ki so navedeni v krepkem tisku, so obveznosti, ki jih je izbrala Slovenija.

III. del Madžarski jezik

2.3.1. Madžarski jezik

8. člen - Izobraževanje

Prvi odstavek

„Glede izobraževanja se pogodbenice obvezujejo, da bodo na ozemlju, na katerem se ti jeziki uporabljajo, v skladu s položajem vsakega od teh jezikov in brez poseganja v poučevanje uradnega jezika ali uradnih jezikov države:

- „e i** zagotovile možnost za univerzitetno in drugo visoko- in višješolsko izobraževanje v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali
- ii** zagotovile možnost za študij teh jezikov kot univerzitetnega in visoko- ali višješolskega predmeta ali
- iii** **spodbujale in/ali omogočile izvajanje univerzitetnega izobraževanja ali drugih oblik visoko- ali višješolskega izobraževanja v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali zagotovile možnost za študij teh jezikov kot univerzitetnega ali visoko- in višješolskega predmeta, če zaradi vloge države v odnosu do visoko- in višješolskih ustanov ni mogoče izvajati točk i in ii;“**

75. V prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 103-105) je Odbor strokovnjakov to obveznost štel za izpolnjeno, vendar je spodbudil slovenske organe, naj pospešijo postopek za priznanje diplom, pridobljenih na Madžarskem.

76. Odbor strokovnjakov so med obiskom na kraju samem seznanili, da je bil problem priznanja diplom, pridobljenih na Madžarskem, rešen na podlagi dvostranskega sporazuma z Madžarsko o medsebojnem priznanju diplom, kakor tudi v okviru pristopa k EU. Slovenija je sprejela tudi nov zakon o priznanju enakovrednosti takih diplom in omejila trajanje postopka za priznanje na dva meseca.

77. Odbor strokovnjakov pozdravlja te dosežke in šteje to obveznost za izpolnjeno.

- „h** **zagotovile osnovno in nadaljnje usposabljanje učiteljev, ki je potrebno za uresničevanje pododstavkov a do g, ki jih je pogodbenica sprejela;“**

78. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 108-111) Odbor strokovnjakov ni mogel sklepati o tem, ali je ta obveznost izpolnjena, saj ni imel podatka o številu učiteljev, usposobljenih za poučevanje na Dvojezični srednji šoli Lendava/Lendva. Odbor strokovnjakov je bil seznanjen tudi s tem, da zamude pri priznanju diplom, pridobljenih na Madžarskem, negativno vplivajo na redno zaposlovanje učiteljev.

79. V tem nadzornem obisku je bil Odbor strokovnjakov seznanjen s tem, da Univerza v Mariboru zagotavlja osnovno usposabljanje za vzgojitelje predšolske vzgoje in za učitelje osnovnih šol, čeprav niso bili zbrani nobeni statistični podatki o številu usposobljenih učiteljev. Vendar pa je bil Odbor strokovnjakov obveščen, da je znotraj osnovnega usposabljanja le malo poskrbljeno za dvojezično didaktiko, ki bi morala biti vključena tudi v osnovno usposabljanje.

80. Na podlagi Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS-MP, št. 6/93) je možno opraviti usposabljanje za poučevanje na teh ravneh, kakor tudi na srednješolski ravni na Madžarskem. Madžarsko govoreči prebivalci so Odbor strokovnjakov seznanili tudi s tem, da je bil poenostavljen postopek, ki diplomiranim študentom, ki so študirali na Madžarskem, dovoljuje poučevanje na šolah.

81. Med obiskom na kraju samem so slovenski organi Odbor strokovnjakov seznanili s podatkom, da se je precejšnje število učiteljev na nižjih stopnjah upokojilo in, da bi to lahko pomenilo začasen

III. del Madžarski jezik

primanjkljaj učiteljev. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj začnejo reševati ta problem, da bodo našli hitro rešitev.

82. Kljub temu Odbor strokovnjakov trenutno šteje to obveznost za izpolnjeno.

„i ustanovile nadzorni organ ali organe, ki bodo odgovorni za spremljanje izvajanja sprejetih ukrepov in doseženega napredka pri uvajanju ali razvoju poučevanja regionalnih ali manjšinskih jezikov in za sestavljanje občasnih poročil o svojih ugotovitvah, ki bodo objavljena.“

83. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 112-113) Odbor strokovnjakov ni mogel sklepati, ali je ta obveznost izpolnjena, saj se je izkazalo, da organi, na katere se je nanašala v prvem periodičnem poročilu (Komisija za šolstvo manjšin, ustanovljena v okviru Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje, prav tako kakor tudi Inšpektorat za šolstvo in šport Republike Slovenije), niso opravili nalog, predvidenih v tej obveznosti.

84. Glede na informacije, vsebovane v drugem periodičnem poročilu (str. 31), Komisija za šolstvo manjšin pripravlja mnenja o sprejetju učnih načrtov, programov, itd. na ustreznih področjih za prej omenjeni Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Vendar pa so slovenski organi med obiskom na kraju samem navedli, da obstoječi organi nadzorujejo le izvajanje slovenske zakonodaje in ne preverjajo ločeno tudi izobrazbe iz madžarskega jezika, kot je predvideno v tej obveznosti. Glede na drugo periodično poročilo (str. 31) so slovenski organi „mnenja, da ustanovitev posebnega nadzornega organa ne bi bila smotrna, saj predstavniki narodnih skupnosti sodelujejo tako pri sprejemanju odločitev kot pri izvajanju nalog, povezanih z njihovim položajem, na področju izobraževanja in usposabljanja“.

85. Odbor strokovnjakov poudarja, da je namen te obveznosti ustanoviti nadzorni mehanizem, ki bi organom in širši javnosti omogočal spremljanje situacije terenu glede izobraževanja regionalnih ali manjšinskih jezikov in učinkov obstoječih zaščitnih ukrepov. To je ključno za prepoznavanje in reševanje morebitnih problemov in bi organom pomagalo, da bi se primerno odločali glede nadaljnega delovanja.

86. Ker se je izkazalo, da gre v zvezi z nalogo, ki jo je opravila Komisija za šolstvo manjšin, za nasprotujoče si informacije, Odbor strokovnjakov naproša slovenske organe, da v naslednjem periodičnem poročilu natančno razjasnijo opravila, ki jih je opravil ta organ. Poleg tega pa Odbor strokovnjakov opozarja, da se zdi, da omenjeni organ ni redno sestavljal ali objavljajal poročil.

87. Odbor strokovnjakov zato te obveznosti ne šteje za izpolnjeno.

9. člen – Sodne oblasti

Prvi odstavek

„Pogodbenice se obvezujejo, da bodo za sodna okrožja, v katerih število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike, upravičuje spodaj navedene ukrepe, glede na položaj posameznega jezika in pod pogojem, da po mnenju sodnika uporaba ugodnosti, ki jih daje ta odstavek, ne ovira pravnega sojenja:

a v kazenskih postopkih:

i zagotovile, da sodišča na zahtevo ene od strank vodijo postopke v regionalnih ali manjšinskih jezikih,

po potrebi s pomočjo tolmačev in prevodov brez dodatnih stroškov za zadevne osebe;

b v civilnih postopkih:

III. del
Madžarski jezik

i zagotovile, da sodišča na zahtevo ene od strank vodijo postopke v regionalnih ali manjšinskih jezikih,

po potrebi s pomočjo tolmačev in prevodov;

c v postopkih pred sodišči, pristojnimi za upravne zadeve:

i zagotovile, da sodišča na zahtevo ene od strank vodijo postopke v regionalnih ali manjšinskih jezikih,

po potrebi s pomočjo tolmačev in prevodov;

d ukrepejo vse potrebno za zagotovitev, da uporaba točk i in iii pododstavkov b in c zgoraj in vsaka potrebna pomoč tolmačev in prevodov ne povzročita dodatnih stroškov zadevnim osebam.“

88. V prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 117-122) je Odbor strokovnjakov te obveznosti štel za formalno izpolnjene. Bil je mnenja, da je treba okrepiti ukrepe za zagotavljanje izvajanja teh obveznosti v praksi. Glavna problema, ki ju je ugotovil Odbor strokovnjakov, sta bila odsotnost sodnikov, usposobljenih za vodenje dvojezičnih procesov v Prekmurju in primanjkljaj madžarsko govorečih odvetnikov.

89. Glede na informacije, ki jih je med obiskom na kraju samem predložil predsednik Okrožnega sodišča Lendava/Lendva, se je eden od šestih sodnikov na sodišču usposobil za vodenje dvojezičnega procesa. Sodišče je avgusta 2005 sprejelo tudi nova pravila za procese, ki vsem sodnikom dovoljujejo vodenje dvojezičnega procesa s pomočjo notranjega prevajalca. Pri zaposlovanju sodnega osebja je zahtevano vsaj osnovno znanje madžarskega jezika. Glede na podatke, ki jih je predložil predsednik, je bilo v obdobju od leta 2003 do 2005 dvesto procesov vodenih dvojezično ali v madžarskem jeziku (od tega se jih je 194 nanašalo na madžarsko narodno skupnost v Republiki Sloveniji) in 208 odločitev je bilo podanih v madžarskem jeziku (od tega se jih je 197 nanašalo na madžarsko narodno skupnost v Republiki Sloveniji). Sodišče je dolžno, da pred vsakim procesom člane madžarske narodne skupnosti seznanji z možnostjo rabe madžarskega jezika. Če sodišče ne izpolni te obveznosti, se to šteje za napako v postopku, zaradi katere se razveljavijo vsi nadaljnji postopki.

90. Pomanjkanje madžarsko govorečih odvetnikov še naprej ovira uporabo madžarskega jezika na sodišču. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj se odzovejo na problem v sodelovanju z Odvetniško zbornico Slovenije, ki je pristojna za to področje, z morebitno poenostavitvijo priznanja pravniškega izpita, opravljenega na Madžarskem, in postopkov za pridobitev njegove enake veljave v Sloveniji.

91. Na podlagi informacij, prejetih med obiskom na kraju samem, Odbor strokovnjakov zdaj šteje te obveznosti za izpolnjene.

III. del Madžarski jezik

10. člen – Upravni organi in javne službe

92. Kot je navedeno zgoraj (glej odstavek 19), drugo periodično poročilo obravnava 10. člen kot celoto in ne vsebuje informacij o izvajanju posameznih obveznosti, ki jih je Slovenija prevzela v odnosu do madžarskega jezika. Poleg tega se slovenski organi niso odzvali na zahteve po dodatnih informacijah, ki jih je Odbor strokovnjakov izrazil v prvem poročilu. Posledica tega je, da se je moral Odbor strokovnjakov pri sklepanju o izpolnjenosti številnih obveznosti zanesti le na informacije, predložene med obiskom na kraju samem.

Prvi odstavek

„Na upravnih območjih države, na katerih število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike, upravičuje spodaj določene ukrepe, in glede na položaj vsakega jezika se pogodbence obvezujejo, da, če je to mogoče:

a i zagotovijo, da upravni organi uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike;“

93. V prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 124-125), je Odbor strokovnjakov ugotovil, da je pravni okvir glede uporabe madžarskega jezika v državni upravi v skladu s to obveznostjo. Vseeno pa je pogrešal informacije o praktičnem izvajanju obstoječe zakonodaje in ni mogel sklepati, ali je ta obveznost v praksi izpolnjena.

94. Drugo periodično poročilo je omejeno na sklicevanje na zakonodajni okvir in ne vsebuje nobenih informacij o praktičnem izvajanju. Glede na informacije, ki so jih med obiskom na kraju samem predložili madžarsko govoreči prebivalci, je občevanje z državno upravo v madžarskem jeziku možno tudi v praksi, a se redko dogaja. Govorci so menili, da madžarsko govoreči prebivalci na splošno neradi uporabljajo madžarski jezik, saj se bojijo, da bi jih imeli za „povzročevalce nereda“ in zaradi pomanjkanja spodbujevalnih ukrepov. Navedli so tudi, da rezultati izpita, od katerih je odvisno povišanje plače zaradi znanja madžarskega jezika, ne odražajo nujno dejanskega znanja državnih uradnikov. Odbor spodbuja organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu poročajo o tej zadevi.

95. Glede na dejstvo, da organi niso poročali o dejanski praksi v zvezi s to obveznostjo, Odbor strokovnjakov šteje to obveznost za formalno izpolnjeno. Odbor spodbuja slovenske organe, naj sprejmejo ukrepe za spodbujanje rabe madžarskega jezika v državni upravi.

„b dajejo na voljo upravna besedila in obrazce, ki so v splošni rabi za prebivalstvo, v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali dvojezično;“

96. V prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 126-127) je Odbor strokovnjakov zapisal, da je slovenski pravni okvir usklajen s to obveznostjo. Glede praktičnega izvajanja je Odbor strokovnjakov navedel, da o tej obveznosti ni mogel sklepati, saj je razpolagal le z nekaj elementi in je spodbudil Slovenijo, naj mu v naslednjem periodičnem poročilu predloži več informacij.

97. Drugo periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih informacij. Vseeno pa informacije, ki so jih med obiskom na kraju samem predložili madžarsko govoreči prebivalci in organi kažejo, da so dvojezični obrazci in druga upravna besedila, ki jih uporabljajo lokalne izpostave državne uprave, v praksi običajno razpoložljivi.

98. Odbor strokovnjakov šteje to obveznost za izpolnjeno.

„c dovolijo upravnim organom, da sestavijo dokumente v regionalnem ali manjšinskem jeziku.“

99. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 128), Odbor strokovnjakov ni mogel sklepati o tej obveznosti, saj v zvezi s tem ni prejel nobenih informacij in je spodbudil organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo dodatne informacije.

III. del Madžarski jezik

100. Drugo periodično poročilo se sklicuje na slovenski pravni okvir, ki dovoljuje rabo madžarskega jezika v lokalnih izpostavah državne uprave v skladu z Zakonom o javni upravi (glej str. 42 v drugem periodičnem poročilu). V skladu s tem zakonom bosta na območjih, na katerih živi italijanska in madžarska avtohtona narodna skupnost, uradna jezika uprave tudi italijanski in madžarski. Na teh območjih bo uprava vodila posle in procese ter izdajala pravne in druge akte v jeziku narodne skupnosti, če bi bile stranke člani italijanske ali madžarske narodne skupnosti in, če bi govorile italijanski ali madžarski jezik.

101. Odbor strokovnjakov spodbuja organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo informacije o praktičnem izvajanju teh obveznosti in bo o tej obveznosti sklepal po prejemu teh informacij.

Drugi odstavek

„Glede lokalnih in regionalnih oblasti na območjih, na katerih je število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike tako, da upravičuje spodaj navedene ukrepe, se pogodbenice obvezujejo, da dovolijo in/ali spodbujajo:

- a uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov v okviru regionalne ali lokalne oblasti;**
- b možnost za uporabnike regionalnih ali manjšinskih jezikov, da predložijo ustne ali pisne vloge v teh jezikih;**
- d lokalne oblasti, da objavljajo uradne dokumente tudi v ustreznih regionalnih ali manjšinskih jezikih;**
- f lokalne oblasti, da uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike v razpravah v svojih skupščinah, ne da bi izključevali uporabo uradnega jezika ali uradnih jezikov države;“**

102. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 129) je Odbor strokovnjakov navedel, da je iz omejenih informacij, ki jih je prejel videti, da so, kar zadeva občinske uprave, te obveznosti izpolnjene formalno in v praksi in, da v zvezi s tem Odbor strokovnjakov ni bil opozorjen na nobene pritožbe. Odbor strokovnjakov je kljub temu naprosil slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo dodatne informacije in primere praktičnega izvajanja teh obveznosti.

103. Drugo periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih informacij. Vendar pa so informacije, ki jih je Odbor prejel od madžarsko govorečih prebivalcev in predstavnika občine Lendava/Lendva med obiskom na kraju samem potrdile, da se pravni okvir, ki upošteva rabo madžarskega jezika v občinski upravi, izvršuje tudi v praksi. Odbor strokovnjakov bi bil vesel dodatnih informacij od slovenskih organov glede praktičnega izvajanja teh obveznosti.

104. Odbor strokovnjakov šteje te obveznosti za izpolnjene.

III. del
Madžarski jezik

Tretji odstavek

„Glede javnih storitev, ki jih zagotavljajo upravni organi ali druge osebe v njihovem imenu, se pogodbenice obvezujejo, da na ozemlju, na katerem se uporabljajo regionalni ali manjšinski jeziki, in v skladu s položajem posameznega jezika ter če je to mogoče:

a zagotovijo, da se regionalni ali manjšinski jeziki uporabljajo pri opravljanju storitev;“

105. Odbor strokovnjakov ugotavlja, da ta obveznost zadeva rabo regionalnega ali manjšinskega jezika v razmerju do organov, ki zagotavljajo javne storitve, po javnem ali zasebnem pravu, kjer so pod nadzorom javnosti (glej odstavek 102 v Obrazložitevnenem poročilu k Listini). Te storitve lahko vključujejo, na primer, poštna storitve, telekomunikacijske storitve, elektriko, javni prevoz, bolnice, itd. (glej drugo ocenjevalno poročilo v zvezi z Nemčijo, ECRML (2006) 1, odstavek 210).

106. Slovenija v svoji izjavi ni natančno navedla, kateri pododstavki odstavka 3 bi se morali uporabljati v primeru madžarskega jezika. V skladu s svojo ustaljeno prakso se je Odbor strokovnjakov zato odločil, da bi se moral uporabljati pododstavek a), saj so druge možnosti vključene v tej obveznosti. Vendar Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih informacij o izvajanju te obveznosti in je zato spodbudil slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo tehtne informacije (glej odstavke 132-134 prvega ocenjevalnega poročila).

107. Slovenski organi v drugem periodičnem poročilu niso predložili zahtevanih informacij, niti glede ustreznega pravnega okvira, niti glede praktičnega izvajanja. Malo informacij, prejetih od govorcev in organov med obiskom na kraju samem, kaže, da kljub nekaterim pravnim določbam obstajajo resni problemi glede rabe madžarskega jezika v določbi o javnih storitvah.

108. Ob upoštevanju dejstva, da organi niso uspeli predložiti ustreznih informacij v njihovih periodičnih poročilih in na podlagi pokazateljev neizvajanja te obveznosti Odbor strokovnjakov sklepa, da ta obveznost ni izpolnjena.

Odbor strokovnjakov spodbuja organe, naj sprejmejo ukrepe za zagotavljanje, da se madžarski jezik uporablja v določbi o javnih storitvah.

Četrty odstavek

„Zaradi uresničevanja določbe prvega, drugega in tretjega odstavka, ki so jih pogodbenice sprejele, se pogodbenice obvezujejo sprejeti enega ali več naslednjih ukrepov:

a prevajanje in tolmačenje, če se zahtevata;

b zaposlovanje, in kadar je potrebno, usposabljanje uradnikov in drugih potrebnih zaposlenih v javnih službah;

c ugoditev, če je le mogoče, prošnjam zaposlenih v javnih službah, ki znajo regionalni ali manjšinski jezik, da so imenovani na ozemlje, na katerem se ta regionalni ali manjšinski jezik uporablja.“

109. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 135-136) je Odbor strokovnjakov menil, da so, kar zadeva občinske uprave, te obveznosti izpolnjene, ni pa mogel sklepati o izpolnjenosti obveznosti, kar zadeva lokalne izpostave državne uprave ali javne službe. Odbor je zato spodbudil slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu obširneje poročajo o teh obveznostih.

III. del Madžarski jezik

110. Slovenski organi v drugem periodičnem poročilu niso predložili zahtevanih informacij. Vendar pa prejeta dokazila glede praktičnega izvajanja obveznosti, ki zadevajo rabo madžarskega jezika v odnosu do lokalnih izpostav državne uprave, kažejo, da Slovenija izpolnjuje pododstavek b. Odbor strokovnjakov bi bil vseeno vesel dodatnih informacij o tem, kako je slovenska zakonodaja usklajena z drugimi pododstavki in, kako so v praksi izpolnjeni. Kar zadeva javne službe, Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih dokazil o izvajanju teh obveznosti v praksi.

111. Odbor strokovnjakov šteje te obveznosti za izpolnjene, kar zadeva občinske organe, delno izpolnjene, kar zadeva lokalne izpostave državne uprave in neizpolnjene, kar zadeva javne službe.

11. člen – Javna glasila

Prvi odstavek

„Pogodbence se obvezujejo, da za uporabnike regionalnih ali manjšinskih jezikov na ozemljih, na katerih se ti jeziki govorijo, v skladu s položajem vsakega jezika, stopnjo posredne ali neposredne pristojnosti organov javne oblasti in njihovih pooblastil ali vloge na tem področju ter ob spoštovanju načela neodvisnosti in samostojnosti javnih glasil:

a v obsegu, v katerem radio in televizija opravljata poslanstvo javne službe:

i zagotovijo ustanovitev vsaj ene radijske postaje in enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih;“

112. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 138-141) je Odbor strokovnjakov, kar zadeva radio, štel to obveznost za izpolnjeno, kar zadeva ustanovitev enega televizijskega kanala, pa ne. Slovenske organe je spodbudil, naj v tesnem sodelovanju z govorniki preučijo načine za napredek v smeri pravičnega izvajanja te obveznosti z ozirom na televizijo in, naj sprejmejo začasne ukrepe za zvišanje ravni oblikovanja programov.

113. Med obiskom na kraju samem je imela delegacija Odbora strokovnjakov priložnost obiskati radijski in televizijski studio v Lendavi/Lendva, ki so ga slovesno odprli po sprejetju prvega ocenjevalnega poročila. Odbor strokovnjakov je dal priznanje slovenskim organom za njihovo podporo pri ustanovitvi tega studia, ki je po mnenju predstavnikov zadevnega osebja močno izboljšal tehnične in delovne pogoje za pripravo madžarskih programov.

114. Vendar se obseg televizijskega predvajanja v madžarskem jeziku od zadnjega ocenjevalnega poročila Odbora strokovnjakov nikakor ni spremenil (glej str. 50 v drugem periodičnem poročilu), čeprav v skladu s to obveznostjo radijska postaja v madžarskem jeziku še vedno oddaja, kar pa se ne more šteti za enakovredno televizijskemu kanalu v madžarskem jeziku. Predstavniki madžarske narodne skupnosti in njihova poslanka so izrazili željo po povečanju obsega televizijskih oddaj v madžarskem jeziku.

115. Odbor strokovnjakov zato vztraja pri svoji prejšnji ugotovitvi in meni, da je, kar zadeva radio, ta obveznost izpolnjena, kar zadeva televizijo, pa še vedno le delno izpolnjena, saj obveznost terja ustanovitev vsaj enega televizijskega kanala. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj postopoma povečajo obseg madžarskega jezika v oddajah javne televizije.

III. del Madžarski jezik

Tretji odstavek

„Pogodbenice se obvezujejo zagotoviti, da so interesi uporabnikov regionalnih ali manjšinskih jezikov zastopani ali upoštevani v organih, ki so lahko ustanovljeni v skladu z zakonom z nalogo, da jamčijo svobodo in pluralizem javnih glasil.“

116. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 144) je Odbor strokovnjakov to obveznost štel kot izpolnjeno. Seznanil se je z dejstvom, da je bil sprejet nov Zakon o RTV Slovenija in, da bo prinesel nekatere spremembe glede zastopanosti madžarske narodne skupnosti v organih RTV Slovenija. Po besedah predstavnikov madžarsko govorečih prebivalcev so konkretni učinki, ki jih bo imela nova zakonodaja na njihovo zastopanost, še vedno nejasni. Govorci so izrazili skrb, da bi to lahko slabo vplivalo na njihovo zastopanost in na njihovo možnost vplivanja na odločitve, ki zadevajo njihov jezik. Odbor strokovnjakov sicer vztraja pri svoji prejšnji oceni, da je ta obveznost izpolnjena, vendar se ne more opredeliti glede tega, kakšno bo stanje v prihodnosti. Slovenske organe naproša, naj predložijo več informacij o novem Zakonu o RTV Slovenija in njegovih konkretnih učinkih na javna glasila v madžarskem jeziku.

12. člen – Kulturne dejavnosti in ustanove

Drugi odstavek

„Za ozemlja, na katerih se regionalni ali manjšinski jeziki tradicionalno ne uporabljajo, se pogodbenice obvezujejo, da bodo dovolile, spodbujale in/ali zagotavljale primerne kulturne dejavnosti in možnosti v skladu s prejšnjim odstavkom, če to upravičuje število tistih, ki uporabljajo regionalni ali manjšinski jezik.“

117. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 224) je Odbor strokovnjakov menil, da ta obveznost ni bila izpolnjena. Čeprav je bil Odbor strokovnjakov obveščten, da bi kulturne dejavnosti lahko financiralo Ministrstvo za kulturo na področjih, kjer se madžarski jezik tradicionalno ne uporablja, niso bili predloženi konkretni primeri.

118. Drugo periodično poročilo daje primere tovrstnih dejavnosti. Organi so predvsem poudarili pobudo z naslovom „Mesec madžarske kulture v Sloveniji“ iz leta 2004 (glej str. 57 v drugem periodičnem poročilu). Odbor strokovnjakov je dal priznanje slovenskim organom za to dejavnost in jih spodbuja, naj v prihodnje še naprej organizirajo takšne prireditve.

119. Odbor strokovnjakov meni, da je zdaj ta obveznost izpolnjena.

Tretji odstavek

„Pogodbenice se obvezujejo v svoji kulturni politiki v tujini dati ustrezno mesto regionalnim ali manjšinskim jezikom in kulturam, katerih odraz so.“

120. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 150-152) Odbor strokovnjakov ni mogel sklepati glede te obveznosti na podlagi informacij, ki jih je imel na voljo in je od slovenskih organov zahteval, naj predložijo konkretne informacije o ukrepih, sprejetih za uresničitev ciljev, ki izhajajo iz te obveznosti.

121. Drugo periodično poročilo vsebuje več informacij o tem, kako se spodbujajo kulturne dejavnosti madžarske narodne skupnosti na Madžarskem. Glede na informacije Ministrstva za kulturo je leta 2004 madžarska narodna skupnost prejela 7 800 000 SIT (in približno 32 500 EUR leta 2006) za udeležbo na kulturnih prireditvah v Republiki Madžarski in za sodelovanje s kulturnimi ustanovami v Budimpešti.

III. del Madžarski jezik

122. Predstavniki Ministrstva za zunanje zadeve so Odbor strokovnjakov med obiskom na kraju samem tudi obvestili, da se med promocijo Slovenije v tujini razdeljuje knjižica v angleščini z naslovom „Etnične manjšine v Sloveniji“.

123. Odbor strokovnjakov šteje to obveznost za izpolnjeno.

13. člen - Gospodarsko in družbeno življenje

Prvi odstavek

„V zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi se pogodbenice obvezujejo, da v vsej državi:

b prepovejo v notranje pravilnike podjetij in v osebne dokumente vstavljati kakršne koli določbe, ki izključujejo ali omejujejo uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov vsaj med uporabniki istega jezika;“

124. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 154) je Odbor strokovnjakov izjavil, da ni prejel kakšnih posebnih informacij v zvezi z izvajanjem te obveznosti in je spodbudil slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo dodatne informacije. Tudi v drugem periodičnem poročilu ni posebnih informacij o tem, kako slovenska zakonodaja izpolnjuje to obveznost. Odbor strokovnjakov zato poziva organe, naj te informacije predloži v naslednjem periodičnem poročilu.

„c nasprotujejo praksi, katere namen je odvrčanje od uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov v zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi;“

„d olajšujejo in/ali spodbujajo uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov tudi z drugimi sredstvi poleg že zgoraj navedenih.“

125. Odbor strokovnjakov se sklicuje na svojo podrobno analizo problemov v zvezi z izvajanjem teh obveznosti v Sloveniji v svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 155-159). Odbor strokovnjakov je zlasti ugotovil, da pravila o dvojezičnosti v zasebnem sektorju v praksi pogosto niso zaživela, vendar so se slovenski organi obotavljali uveljaviti te pravne normative, da ne bi odvrnili zasebnih vlaganj, ki so glede na gospodarsko stanje v Prekmurju nujne. Odbor strokovnjakov je menil, da so te obveznosti le delno izpolnjene in je spodbudil slovenske organe, naj te določbe še naprej izvajajo in zlasti spodbujajo zasebna podjetja in organizacije, naj izvajajo dvojezičnost v Prekmurju in v tem okviru zagotovijo ustrezno pomoč zadevnim občinam.

126. V svojem drugem periodičnem poročilu slovenski organi priznavajo, da gre za velik razkorak med pravnimi določbami in izvajanjem na gospodarskem področju in navajajo, da je Urad Vlade RS za narodnosti v okviru širše analize predlagal rešitve za ta problem (glej str. 58). Vendar Odbor strokovnjakov ni bil seznanjen z vsebino tega predloga ali kakšnimi ukrepi, sprejetimi v odgovor nanj.

127. Drugo periodično poročilo se nanaša na sprejetje Zakona o spremembi Zakona o varstvu potrošnikov. 2. člen spremenjenega Zakona o varstvu potrošnikov določa: „Podjetje mora s potrošniki poslovati v slovenskem jeziku, na območjih, kjer avtohtono živita italijanska ali madžarska narodna skupnost pa tudi v jeziku narodne skupnosti“. Vendar je Odbor strokovnjakov med obiskom na kraju samem izvedel, da je Ustavno sodišče zadržalo izvajanje te določbe do razsodbe o njeni skladnosti s slovensko ustavo. Glede na informacije, ki jih je prejel od Odbora strokovnjakov, je Ustavno sodišče 20. aprila 2006 razsodilo (U-I-218/04), da je zakon neskladen z ustavo samo v tem, da ne določa roka za prilagoditev poslovanja trgovskih podjetij. Ustavno sodišče je podaljšalo zadržanje za šest mesecev, da bi zakonodajalcu omogočilo, da to popravi. Odbor strokovnjakov v naslednjem periodičnem poročilu pričakuje informacije o praktičnih posledicah, ki bodo sledile začetku veljavnosti novega Zakona o varstvu potrošnikov.

128. Odbor strokovnjakov zato vztraja pri svoji prejšnji oceni in meni, da je ta obveznost delno izpolnjena.

III. del Madžarski jezik

Drugi odstavek

„V zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi se pogodbenice obvezujejo, da na ozemlju, na katerem se uporabljajo regionalni ali manjšinski jeziki, če so javne oblasti za to pristojne in če je to razumno mogoče:

a vključijo v svoje finančne in bančne predpise določbe, ki dovoljujejo na podlagi postopkov, ki so v skladu s poslovno prakso, uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov pri sestavljanju plačilnih nalogov (čeki, menice itd.) ali drugih finančnih dokumentov, ali da zagotovijo, kadar je to primerno, izvajanje takšnih določb;“

129. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 160) je Odbor strokovnjakov izjavil, da ni bilo videti, da bi obstajale kakšne tovrstne določbe v predpisih, na katere se nanaša ta obveznost in je sklenil, da ta obveznost ni bila izpolnjena. Drugo periodično poročilo ne vsebuje nadaljnjih informacij o izvajanju te obveznosti in Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih dokazil o tem, da se obveznost izvaja v praksi. Odbor strokovnjakov zato vztraja pri svoji prejšnji oceni in meni, da ta obveznost ni izpolnjena ter poziva slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo zahtevane informacije.

„b v gospodarskem in družbenem sektorju, ki sta neposredno pod njihovim nadzorom (javni sektor), organizirajo dejavnosti za spodbujanje uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov;“

130. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 161) Odbor strokovnjakov ni mogel sprejeti sklepnih ugotovitev v zvezi s to obveznostjo, saj ni imel ustreznih informacij. Slovenske organe je spodbudil, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo dodatne informacije.

131. Drugo periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih informacij. Odbor strokovnjakov se zaveda praktičnih problemov pri prejemanju javnih storitev v madžarskem jeziku v Prekmurju (glej tudi odstavke 107-108 zgoraj). Odbor ni prejel nobenih dokazil glede organizacije ustreznih dejavnosti za spodbujanje rabe madžarskega jezika v javnem sektorju.

132. Odbor strokovnjakov meni, da ta obveznost ni izpolnjena in poziva slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo zahtevane informacije.

„d s primernimi sredstvi zagotovijo, da so varnostna navodila sestavljena tudi v regionalnih ali manjšinskih jezikih;“

133. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 163) Odbor strokovnjakov meni, da prejete informacije ne zadoščajo za dokončni sklep v zvezi s to obveznostjo in spodbuja slovenske organe, da v naslednjem periodičnem poročilu predložijo ustrezne informacije.

134. Drugo periodično poročilo ne vsebuje izrecnih informacij, ki jih je zahteval Odbor strokovnjakov. Nanaša se na spremenjen Zakon o varstvu potrošnikov (glej odstavek 127 zgoraj), katerega izvajanje je zadržalo Ustavno sodišče. Glede na informacije, ki so jih predložili madžarsko govoreči prebivalci, je priprava varnostnih navodil tudi v madžarskem jeziku trenutno samovoljna in organi ne zagotavljajo sistematičnega izvajanja te obveznosti.

135. Odbor strokovnjakov zato meni, da je ta obveznost delno izpolnjena in spodbuja slovenske organe, da v naslednjem periodičnem poročilu predložijo zahtevane informacije.

„e poskrbijo, da so informacije pristojnih javnih organov, ki se nanašajo na pravice potrošnikov, na voljo v regionalnih ali manjšinskih jezikih.“

III. del Madžarski jezik

136. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 164) Odbor strokovnjakov ni mogel sprejeti sklepnih ugotovitev v zvezi s to obveznostjo, saj ni prejel ustreznih informacij. Drugo periodično poročilo ni vsebovalo ustreznih informacij in Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih dokazil o izvajanju teh obveznosti v praksi. Odbor strokovnjakov zato poziva organe, naj te informacije predložijo v naslednjem periodičnem poročilu.

14. člen – Čezmejne izmenjave

„Pogodbenice se obvezujejo, da:

- b v dobro regionalnih ali manjšinskih jezikov olajšujejo in/ali spodbujajo čezmejno sodelovanje, še zlasti med tistimi regionalnimi in lokalnimi skupnostmi, na ozemlju katerih se uporablja isti jezik v enaki ali podobni obliki.“***

137. Glede na to, da je vlada v zvezi s tem predložila zelo malo informacij, Odbor strokovnjakov ni mogel sprejeti sklepnih ugotovitev v zvezi s to obveznostjo (glej odstavek 166 v prvem ocenjevalnem poročilu) in spodbudil slovensko vlado, naj predloži več informacij v naslednjem periodičnem poročilu.

138. Drugo periodično poročilo ne vsebuje informacij, ki jih je zahteval Odbor strokovnjakov. Vendar pa je predstavnik občine Lendava/Lendva Odbor strokovnjakov seznanil s tem, da občina neposredno sodeluje s sosednjo madžarsko občino in, da občasno prirejajo skupne prireditve.

139. Odbor strokovnjakov ne more sprejeti sklepnih ugotovitev v zvezi s to obveznostjo in poziva organe, naj predložijo informacije o tovrstnem sodelovanju in ukrepih, sprejetih za njegovo poenostavitev in/ali spodbujanje.

III. del Italijanski jezik

2.3.2. Italijanski jezik

8. člen – Izobraževanje

Prvi odstavek

„Glede izobraževanja se pogodbenice obvezujejo, da bodo na ozemlju, na katerem se ti jeziki uporabljajo, v skladu s položajem vsakega od teh jezikov in brez poseganja v poučevanje uradnega jezika ali uradnih jezikov države:

- e i zagotovile možnost za univerzitetno in drugo visoko- in višješolsko izobraževanje v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali
- ii zagotovile možnost za študij teh jezikov kot univerzitetnega in visoko- ali višješolskega predmeta ali
- iii **spodbujale in/ali omogočile izvajanje univerzitetnega izobraževanja ali drugih oblik visoko- ali višješolskega izobraževanja v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali zagotovile možnost za študij teh jezikov kot univerzitetnega ali visoko- in višješolskega predmeta, če zaradi vloge države v odnosu do visoko- in višješolskih ustanov ni mogoče izvajati točk i in ii;“**

140. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 176-178) je Odbor strokovnjakov menil, da je ta obveznost izpolnjena, a je spodbudil slovenske organe, naj pospešijo postopek za priznanje diplom, pridobljenih v Italiji. Prav tako so ga seznanili s tem, da bo na Primorskem ustanovljena nova univerza. Ob upoštevanju, da bi to lahko vplivalo na izpolnjevanje te obveznosti, je Odbor strokovnjakov zaprosil za nadaljnje informacije o razvoju te zadeve v naslednjem periodičnem poročilu Slovenije.

141. Odbor strokovnjakov je bil med obiskom na kraju samem obveščen o tem, da je v zvezi s priznanjem diplom, pridobljenih v tujini, vključno s tistimi, pridobljenimi v Italiji, prišlo do pozitivnega napredka, kot je bilo že omenjeno v zvezi z Madžarsko (glej odstavek 80 zgoraj). Italijansko govoreči prebivalci so Odboru strokovnjakov povedali, da so pričakovali nadaljnje izboljšanje situacije, saj se univerzitetni sistem v Italiji preoblikuje, kar zbližuje oba sistema. Po besedah govorcev nekateri manjši problemi vendarle ostajajo, zlasti za predmete, kot je farmacija, kjer je enakovrednost izobrazbenih stopenj težko dokazljiva in zahteva drag postopek.

142. Glede na informacije, predložene v drugem periodičnem poročilu in po besedah italijansko govorečih prebivalcev med obiskom na kraju samem, je ustanovitev Univerze na Primorskem zelo pozitivno vplivala na italijanski jezik. Prav tako Odbor strokovnjakov z zadovoljstvom ugotavlja, da je ime univerze dvojezično (Univerza na Primorskem/Università del Litorale) (v zvezi s tem, glej odstavek 233 v prvem ocenjevalnem poročilu). Glede na informacije v drugem periodičnem poročilu je italijanski jezik in književnost možno študirati na tej univerzi, ki nudi tudi možnost predstavitve diplome in doktorata v italijanskem jeziku.

143. Odbor strokovnjakov pozdravlja ta napredek in šteje to obveznost za izpolnjeno.

- „i ustanovile nadzorni organ ali organe, ki bodo odgovorni za spremljanje izvajanja sprejetih ukrepov in doseženega napredka pri uvajanju ali razvoju poučevanja regionalnih ali manjšinskih jezikov in za sestavljanje občasnih poročil o svojih ugotovitvah, ki bodo objavljena.“**

144. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 182-183) Odbor strokovnjakov ni mogel sklepati, ali je ta obveznost izpolnjena, saj se je izkazalo, da organi, na katere se je nanašala v prvem periodičnem poročilu (Komisija za šolstvo manjšin, ustanovljena v okviru Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje, prav tako kakor tudi Inšpektorat za šolstvo in šport Republike Slovenije), niso opravili nalog, predvidenih v tej obveznosti.

III. del Italijanski jezik

145. Glede na informacije, vsebovane v drugem periodičnem poročilu (str. 31), Komisija za šolstvo manjšin za Strokovni svet pripravlja mnenja o sprejetju učnih načrtov, programov, itd. na ustreznih področjih. Slovenski organi so med obiskom na kraju samem pojasnili, da obstoječi organi nadzorujejo le izvajanje slovenske zakonodaje in ne preverjajo ločeno tudi izobrazbe iz italijanskega jezika, kot je predvideno v tej obveznosti. Glede na drugo periodično poročilo (str. 31) so slovenski organi „mnenja, da ustanovitev posebnega nadzornega organa ne bi bila smotrna, saj predstavniki narodnih skupnosti sodelujejo tako pri sprejemanju odločitev kot pri izvajanju nalog, povezanih z njihovim položajem, na področju izobraževanja in usposabljanja“.

146. Odbor strokovnjakov poudarja, da je namen te obveznosti ustanoviti nadzorni mehanizem, ki bi organom in širši javnosti omogočal spremljanje situacije na terenu glede izobraževanja regionalnih ali manjšinskih jezikov in učinkov obstoječih zaščitnih ukrepov. To je ključno za prepoznavanje in reševanje morebitnih problemov in bi organom pomagalo, da bi se primerno odločali glede nadaljnjega delovanja.

147. Ker se je izkazalo, da gre v zvezi z nalogo, ki jo je opravila Komisija za šolstvo manjšin, za nasprotujoče si informacije, Odbor strokovnjakov naproša slovenske organe, da v naslednjem periodičnem poročilu natančno razjasnijo opravila, ki jih je opravil ta organ. Poleg tega pa Odbor strokovnjakov opozarja, da se zdi, da omenjeni organ ni redno sestavljal ali objavljal poročil.

148. Odbor strokovnjakov zato te obveznosti ne šteje za izpolnjeno.

10. člen – Upravni organi in javne službe

149. Kot je navedeno zgoraj (glej odstavek 19), drugo periodično poročilo obravnava 10. člen kot celoto in ne vsebuje informacij o izvajanju posameznih obveznosti, ki jih je Slovenija prevzela v odnosu do italijanskega jezika. Poleg tega se slovenski organi niso odzvali na zahteve po dodatnih informacijah, ki jih je Odbor strokovnjakov izrazil v prvem poročilu. Posledica tega je, da se je moral Odbor strokovnjakov pri sklepanju o izpolnjenosti številnih obveznosti zanesti le na informacije, predložene med obiskom na kraju samem.

Prvi odstavek

„Na upravnih območjih države, na katerih število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike, upravičuje spodaj določene ukrepe, in glede na položaj vsakega jezika se pogodbenice obvezujejo, da, če je to mogoče:

a i zagotovijo, da upravni organi uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike;“

150. V prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 190-193) je Odbor strokovnjakov ugotovil, da je pravni okvir glede uporabe italijanskega jezika v državni upravi v skladu s to obveznostjo. Vendar pa je bil obvešččen o resnih problemih v zvezi s praktičnim izvajanjem tega pravnega okvira, ki so bili v glavnem povezani s politiko zaposlovanja v lokalnih izpostavah državne uprave. Z ozirom na te resne primanjkljaje je Odbor strokovnjakov sklenil, da ta obveznost ni bila izpolnjena. Spodbudil je slovenske organe, naj sprejmejo ukrepe, s katerimi bi zagotovili, da je ustrezen delež upravnega osebja, razporejenega na „narodnostno mešana območja“, enakovredno usposobljen za rabo italijanskega jezika in, da se popolnoma zaveda dvojezičnosti teh območij.

151. Drugo periodično poročilo je omejeno na sklicevanje na zakonodajni okvir in ne vsebuje nobenih informacij o praktičnem izvajanju ali ukrepih, sprejetih za odpravo resnih pomanjkljivosti, ki jih je opredelil Odbor strokovnjakov. Glede na informacije, pridobljene med obiskom na kraju samem, nedavne spremembe Zakona o Javni upravi (Ur. l. RS, no. 52/2002 ... 97/2004) predstavljajo izboljšanje v pravnem okviru, a niso prinesle pomembnih sprememb na terenu. Predstavniki italijansko govorečih prebivalcev so menili, da mnogi govorci neradi zaprosijo za storitve v italijanskem jeziku, ker zaznavajo pritisk, naj ne uporabljajo tega jezika pri poslovanju z državno upravo.

III. del Italijanski jezik

152. Med obiskom na kraju samem se je Odbor strokovnjakov seznanil s problemi pri zaposlovanju dvojezičnega osebja v državni upravi na narodnostno mešanih območjih. Predstavniki govorcev so poročali, da je minister za javno upravo pred kratkim razveljavil ponudbo za delovno mesto vodje službe v ustrezni izpostavi državne uprave na podlagi mnenja, da je bila zahteva po aktivnem znanju italijanskega jezika v opisu delovnega mesta diskriminatorna in nenaklonjena slovensko govoreči večini. Čeprav Odbor strokovnjakov nima zadostnih informacij, da bi lahko komentiral posamezen primer, mora poudariti na splošno, da je izpolnjevanje izbrane obveznosti odvisno od obstoja dvojezičnega osebja v zadevni regiji. Odbor strokovnjakov naproša slovenske organe, naj ga obvestijo o politiki upravljanja človeških virov glede jezikovnih spretnosti administrativnega osebja na narodnostno mešanih območjih.

153. Do nadaljnjih informacij Odbor strokovnjakov vztraja pri svoji prejšnji oceni in mora sklepati, da ta obveznost ni izpolnjena.

Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj sprejmejo proaktivne ukrepe za spodbujanje rabe italijanskega jezika v lokalnih izpostavah državne uprave.

„b dajemo na voljo upravna besedila in obrazce, ki so v splošni rabi za prebivalstvo, v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali dvojezično;“

154. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 194) je Odbor strokovnjakov ugotovil, da čeprav obstajajo nekatera upravna besedila in obrazci, ki so v splošni rabi za prebivalstvo, tudi v italijanskem jeziku, so večinoma ti upravni dokumenti na voljo le v slovenskem jeziku. Odbor strokovnjakov je zato menil, da je ta obveznost le delno izpolnjena in spodbudil slovenske organe, naj zagotovijo, da bodo upravna besedila in obrazci, ki so v splošni rabi v lokalnih izpostavah državne uprave, na voljo tudi v italijanskem jeziku.

155. Drugo periodično poročilo ne navaja nobenih ukrepov, sprejetih za odpravljanje pomanjkljivosti, ki jih je Odbor strokovnjakov ugotovil v svojem prvem ocenjevalnem poročilu. Glede na informacije, ki so jih predložili italijansko govoreči prebivalci med obiskom na kraju samem, so besedila in obrazce v italijanskem jeziku, ki so bila sprotno dostopna na spletnih straneh ustreznih izpostav državne uprave, celo umaknili s teh spletnih strani. Predstavniki slovenskih organov so Odbor strokovnjakov obvestili, da je to začasna situacija, ki je nastala zaradi posodabljanja omenjenih spletnih strani, in da so obrazci v papirnati obliki še vedno na voljo v uradih državne uprave. Odbor strokovnjakov upa, da se bo za ta problem našla hitra rešitev.

156. Odbor strokovnjakov vztraja pri svoji prejšnji oceni in meni, da je ta obveznost še vedno le delno izpolnjena.

„c dovolijo upravnim organom, da sestavijo dokumente v regionalnem ali manjšinskem jeziku“

157. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 195) je Odbor strokovnjakov ugotovil, da so resni primanjkljaji vplivali tudi na praktično izvajanje te obveznosti. Odbor je zato menil, da ta obveznost ni izpolnjena in spodbudil slovenske organe, naj sprejmejo potrebne ukrepe za pospeševanje praktičnega izvajanja te obveznosti.

158. Drugo periodično poročilo se nanaša na pravni okvir Slovenije, ki upošteva rabo italijanskega jezika v lokalnih izpostavah državne uprave v skladu z Zakonom o javni upravi (glej str. 42 v drugem periodičnem poročilu). V skladu s tem zakonom bosta na območjih, na katerih živita italijanska in madžarska avtohtona narodna skupnost, uradna jezika uprave tudi italijanski in madžarski. Na teh območjih bo uprava vodila posle in procese ter izdajala pravne in druge akte v jeziku narodne skupnosti, če bi bile stranke člani italijanske ali madžarske narodne skupnosti in, če bi govorile italijanski ali madžarski jezik.

159. Odbor strokovnjakov spodbuja organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo informacije o praktičnem izvajanju teh obveznosti in bo o tej obveznosti sklepal po prejemu teh informacij.

III. del Italijanski jezik

Drugi odstavek

„Glede lokalnih in regionalnih oblasti na območjih, na katerih je število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike tako, da upravičuje spodaj navedene ukrepe, se pogodbenice obvezujejo, da dovolijo in/ali spodbujajo:

f regionalne oblasti, da uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike v razpravah v svojih skupščinah, ne da bi izključevali uporabo uradnega jezika ali uradnih jezikov države;“

160. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 201) je Odbor strokovnjakov ugotovil, da obstaja pravna možnost za rabo madžarskega jezika v državni upravi, vendar je zahteval dodatne informacije o tem, kako se lokalne organe spodbuja k izboljšanju praktičnega izvajanja te obveznosti, zlasti v zvezi z določbo o simultanjem tolmačenju. Odbor zato ni mogel sklepati, ali je ta obveznost v praksi izpolnjena.

161. Drugo periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih informacij. Glede na informacije, ki so jih predložili italijansko govoreči prebivalci, lahko občinski svetniki na sejah občinskega sveta občin Izola/Isola in Piran/Pirano uporabljajo italijanski jezik, saj ima večina članov vsaj pasivno znanje jezika. V občini Koper/Capodistria je situacija drugačna, saj vsi občinski svetniki niso iz „narodnostno mešanih območij“ in večina ne razume italijansko. Tako seje sveta potekajo le v slovenskem jeziku in se jih ne prevaja. Odbor strokovnjakov meni, da so osrednji organi v skladu s to obveznostjo dolžni spodbujati rabo italijanskega jezika v zadevnem občinskem svetu, na primer z zagotavljanjem dodatnih finančnih sredstev za prevajanje (glej prvo ocenjevalno poročilo o Finski, ECRML (2001) 3, odstavek 164). Odbor strokovnjakov ni prejel nikakršnih informacij o obstoju kakšnih spodbujevalnih ukrepov v zvezi s tem.

162. Odbor strokovnjakov zato meni, da je ta obveznost izpolnjena v Izoli/Isola in Piranu/Pirano in le formalno izpolnjena v Kopru/Capodistria. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe, naj spodbujajo rabo italijanskega jezika v ustreznih občinah, vključno z zagotavljanjem dodatnih finančnih sredstev za prevajanje, kjer je to potrebno.

„g uporabo ali sprejem tradicionalnih in pravih oblik krajevnih imen v regionalnih ali manjšinskih jezikih po potrebi skupaj s poimenovanjem v uradnem jeziku ali uradnih jezikih.“

163. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 204-205) je Odbor strokovnjakov ugotovil, da statuti zadevnih občin vsebujejo določbe v ta namen, in da je praksa na splošno v skladu s to obveznostjo. Vendar pa je prejel pritožbe glede sprejetja krajevnih imen za nova okrožja znotraj „narodnostno mešanih območij“, kjer so se uporabljala le slovenska krajevna imena. Odbor strokovnjakov je zato menil, da je ta obveznost le delno izpolnjena in spodbudil slovenske organe, naj zagotovijo uporabo dvojezičnih krajevnih imen tudi v novih okrožjih, ustanovljenih v „narodnostno mešanih območjih“.

164. Drugo periodično poročilo ne vsebuje informacije o sprejetih ukrepih v odziv na opombe Odbora strokovnjakov. Po mnenju italijansko govorečih prebivalcev problemi ostajajo, zlasti v Izoli/Isola zaradi administrativnih težav, povezanih s spremembami imen. Med obiskom na kraju samem so slovenski organi Odboru strokovnjakov navedli, da kolikor je njim znano, tovrstnih problemov ni. Odbor strokovnjakov spodbuja organe, naj razjasnijo to v sodelovanju z govorci in o tem poročajo v naslednjem periodičnem poročilu.

165. Kljub temu kaže, da je ta obveznost izpolnjena.

III. del Italijanski jezik

Tretji odstavek

„Glede javnih storitev, ki jih zagotavljajo upravni organi ali druge osebe v njihovem imenu, se pogodbenice obvezujejo, da na ozemlju, na katerem se uporabljajo regionalni ali manjšinski jeziki, in v skladu s položajem posameznega jezika ter če je to mogoče:

a zagotovile, da se regionalni ali manjšinski jeziki uporabljajo pri opravljanju storitev;“

166. Odbor strokovnjakov ugotavlja, da ta obveznost zadeva rabo regionalnega ali manjšinskega jezika v razmerju do organov, ki zagotavljajo javne storitve, po javnem ali zasebnem pravu, kjer so pod nadzorom javnosti (glej odstavek 102 v Obrazložitevem poročilu k Listini). Te storitve lahko vključujejo, na primer, poštno storitve, telekomunikacijske storitve, elektriko, javni prevoz, bolnišnice, itd. (glej drugo ocenjevalno poročilo v zvezi z Nemčijo, ECRML (2006) 1, odstavek 210)

167. Slovenija v svoji izjavi ni natančno navedla, kateri pododstavki odstavka 3 naj bi se uporabljali v primeru italijanskega jezika. V skladu s svojo ustaljeno prakso se je Odbor strokovnjakov zato odločil, da bi se moral uporabljati pododstavek a), saj so druge možnosti vključene v tej obveznosti. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 206-211) je Odbor strokovnjakov menil, da je ta obveznost le delno izpolnjena. Kljub so-uradnemu položaju italijanskega jezika v zadevnih območjih Odbor strokovnjakov prejel tehtne pritožbe, da ponudniki javnih storitev, na primer podjetje za oskrbo z elektriko in vodo, pošiljajo račune in besedila samo v slovenskem jeziku. Odbor strokovnjakov je bil zlasti zaskrbljen zaradi tega, ker RTV Slovenija ni hotela izpolnjevati sodne odločbe glede rabe italijanskega jezika na svojih računih (glej odstavek 210).

168. V drugem periodičnem poročilu ni odziva na probleme, ki jih je Odbor strokovnjakov poudaril v svojem prvem ocenjevalnem poročilu. Med drugim obiskom na kraju samem so italijansko govoreči prebivalci izrazili mnenje, da se je od prvega nadzornega obiska situacija glede rabe italijanskega jezika v javnih službah celo bistveno poslabšala. Glede na predložene informacije je videti, da je raba italijanskega jezika v javnih službah postala bolj samovoljna, odkar je ustavno sodišče zadržalo uporabo 2. člena novega Zakona o varstvu potrošnikov (glej odstavek 127 zgoraj). Italijansko govoreči prebivalci so izjavili, da so računi vseh javnih podjetij postali enojezični. Izvajanje sodne odločbe o RTV Slovenija ni napredovalo in RTV Slovenija še naprej odklanja rabo italijanskega jezika z utemeljitvijo, da je njen sedež v Ljubljani. Videti je, da so slovenski organi v zvezi s tem zavzeli pasiven pristop, namesto da bi posredovali pri reševanju problema.

169. Ob upoštevanju tega napredka Odbor strokovnjakov spreminja svojo prejšnjo oceno in meni, da ta obveznost ni izpolnjena.

Odbor strokovnjakov poziva slovenske organe, naj zagotovijo, da se bo italijanski jezik uporabljal v določbi o javnih službah na zadevnih področjih in, da se bo na tem področju dosledno uporabljal slovenski pravni okvir.

III. del Italijanski jezik

4. odstavek

„Zaradi uresničevanja določbe prvega, drugega in tretjega odstavka, ki so jih pogodbenice sprejele, se pogodbenice obvezujejo sprejeti enega ali več naslednjih ukrepov:

- a prevajanje in tolmačenje, če se zahtevata;**
- b zaposlovanje, in kadar je potrebno, usposabljanje uradnikov in drugih potrebnih zaposlenih v javnih službah;**
- c ugoditev, če je le mogoče, prošnjam zaposlenih v javnih službah, ki znajo regionalni ali manjšinski jezik, da so imenovani na ozemlje, na katerem se ta regionalni ali manjšinski jezik uporablja.“**

170. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 135-136) je Odbor strokovnjakov menil, da so te obveznosti izpolnjene, kar zadeva občinske uprave, vendar da se, kar zadeva lokalne izpostave državne uprave, v praksi niso izvajale.

171. Drugo periodično poročilo ne vsebuje dodatnih informacij v zvezi s tem. Odbor strokovnjakov je ugotovil, da neizvajanje obveznosti v zvezi z lokalnimi izpostavami državne uprave in javnih služb kaže, da se tudi te obveznosti ne izvajajo.

172. Odbor strokovnjakov zato vztraja pri svoji prejšnji oceni in meni, da je ta obveznost izpolnjena, kar zadeva občinske uprave, delno izpolnjena, kar zadeva lokalne izpostave državne uprave, in da ni izpolnjena, kar zadeva javne službe.

11. člen – Javna glasila

Prvi odstavek

„Pogodbenice se obvezujejo, da za uporabnike regionalnih ali manjšinskih jezikov na ozemljih, na katerih se ti jeziki govorijo, v skladu s položajem vsakega jezika, stopnjo posredne ali neposredne pristojnosti organov javne oblasti in njihovih pooblastil ali vloge na tem področju ter ob spoštovanju načela neodvisnosti in samostojnosti javnih glasil:

- a v obsegu, v katerem radio in televizija opravljata poslanstvo javne službe:**
 - i zagotovijo ustanovitev vsaj ene radijske postaje in enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih;“**

173. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 214-216) je Odbor strokovnjakov menil, da je ta obveznost izpolnjena. Vendar pa je bil seznanjen s tem, da naj bi se v zvezi z radiom in TV izvajal program obnove. Zahteval je dodatne informacije o tem programu in njegovih učinkih v naslednjem periodičnem poročilu Slovenije. Slovenski organi niso predložili zahtevanih informacij. Odbor strokovnjakov še vedno meni, da je ta obveznost sedaj izpolnjena, a poziva slovenske organe, da zagotovijo zahtevane informacije v njihovem tretjem periodičnem poročilu.

Tretji odstavek

„Pogodbenice se obvezujejo zagotoviti, da so interesi uporabnikov regionalnih ali manjšinskih jezikov zastopani ali upoštevani v organih, ki so lahko ustanovljeni v skladu z zakonom z nalogo, da jamčijo svobodo in pluralizem javnih glasil.“

174. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 144) Odbor strokovnjakov meni, da je ta obveznost izpolnjena. Vendar je bil Odbor strokovnjakov seznanjen s tem, da je bil sprejet nov Zakon o RTV Slovenija, in da bo prinesel nekatere spremembe glede zastopnosti italijanske narodne skupnosti v

III. del Italijanski jezik

organih RTV Slovenija. Po mnenju predstavnikov govorcev italijansko govorečih prebivalcev so konkretni učinki, ki jih bo imela nova zakonodaja na njihovo zastopanost, še vedno nejasni. Predstavniki govorcev so izrazili skrb, da bi to lahko negativno vplivalo na njihovo zastopanost v takih organih in na njihovo možnost vplivanja na odločitve, ki zadevajo njihove jezike. Odbor strokovnjakov sicer vztraja pri svoji prejšnji oceni, da je ta obveznost izpolnjena, vendar se ne more opredeliti glede tega, kakšno bo stanje v prihodnosti. Slovenske organe naproša, naj predložijo več informacij o novem Zakonu o RTV Slovenija in njegovih konkretnih učinkih na javna glasila v italijanskem jeziku.

12. člen - Kulturne dejavnosti in sredstva

Drugi odstavek

„Za ozemlja, na katerih se regionalni ali manjšinski jeziki tradicionalno ne uporabljajo, se pogodbenice obvezujejo, da bodo dovolile, spodbujale in/ali zagotavljale primerne kulturne dejavnosti in možnosti v skladu s prejšnjim odstavkom, če to upravičuje število tistih, ki uporabljajo regionalni ali manjšinski jezik.“

175. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 148) je Odbor strokovnjakov menil, da ta obveznost ni bila izpolnjena. Čeprav je bil Odbor strokovnjakov obveščen, da bi kulturne dejavnosti lahko financiralo Ministrstvo za kulturo na področjih, kjer se italijanski jezik tradicionalno ne uporablja, niso bili predloženi konkretni primeri. Drugo periodično poročilo ne daje primerov kulturnih dejavnosti ali sredstev za spodbujanje italijanskega jezika zunaj obalnih občin. Odbor strokovnjakov vztraja pri svoji prejšnji oceni, da ta obveznost ni izpolnjena in spodbuja slovenske organe, naj predložijo zahtevane informacije o kulturnih dejavnostih, ki jih slovenski organi spodbujajo tudi v drugih delih Slovenije, ne le v obalnih občinah.

Tretji odstavek

„Pogodbenice se obvezujejo v svoji kulturni politiki v tujini dati ustrezno mesto regionalnim ali manjšinskim jezikom in kulturam, katerih odraz so.“

176. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 225-227) Odbor strokovnjakov ni mogel sklepati glede te obveznosti na podlagi informacij, ki jih je imel na voljo in je od slovenskih organov zahteval, naj predložijo konkretne informacije o ukrepih, sprejetih za uresničitev ciljev, ki izhajajo iz te obveznosti.

177. Drugo periodično poročilo vsebuje več informacij o tem, kako se spodbujajo kulturne dejavnosti italijanske narodne skupnosti v Italiji in na Hrvaškem. Glede na informacije Ministrstva za kulturo je leta 2004 italijanska narodna skupnost prejela 14 377 175 SIT (in približno 60 000 EUR leta 2006) za udeležbo na kulturnih prireditvah v Italiji in na Hrvaškem in za obiske umetnikov iz teh držav.

178. Predstavniki Ministrstva za zunanje zadeve so Odbor strokovnjakov med obiskom na terenu tudi obvestili, da se med promocijo Slovenije v tujini razdeljuje knjižica v angleščini z naslovom „Etnične manjšine v Sloveniji“.

179. Odbor strokovnjakov šteje to obveznost za izpolnjeno.

13. člen – Gospodarsko in družbeno življenje

Prvi odstavek

„V zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi se pogodbenice obvezujejo, da v vsej državi:

b prepovejo v notranje pravilnike podjetij in v osebne dokumente vstavljati kakršne koli določbe, ki izključujejo ali omejujejo uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov vsaj med uporabniki istega jezika;“

III. del Italijanski jezik

180. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 229) je Odbor strokovnjakov izjavil, da ni prejel kakšnih posebnih informacij v zvezi z izvajanjem te obveznosti in je spodbudil slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo dodatne informacije. Tudi v drugem periodičnem poročilu ni posebnih informacij o tem, kako slovenska zakonodaja izpolnjuje to obveznost. Odbor strokovnjakov zato poziva organe, naj te informacije predloži v naslednjem periodičnem poročilu.

„c nasprotujejo praksi, katere namen je odvratanje od uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov v zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi;“

181. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 230) Odbor strokovnjakov ni mogel sklepati o tem, ali je ta obveznost izpolnjena, saj ni bil seznanjen z nikakršnimi zakonodajnimi ali praktičnimi ukrepi, ki bi jih slovenski organi sprejeli, da bi nasprotovali praksam, na katere se nanaša ta določba. Drugo periodično poročilo ne vsebuje dodatnih informacij v zvezi s tem. Odbor strokovnjakov zato poziva slovenske organe, naj te informacije predložijo v naslednjem periodičnem poročilu.

„d olajšujejo in/ali spodbujajo uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov tudi z drugimi sredstvi poleg že zgoraj navedenih.“

182. Odbor strokovnjakov se sklicuje na svojo podrobno analizo problemov v zvezi z izvajanjem teh obveznosti v Sloveniji v svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 231-234). Odbor strokovnjakov je dal priznanje za trud, da bi olajšali uporabo italijanskega jezika, kot je razvidno v statutu občine Koper/Capodistria in v 4. členu njihovega Odloka o izvajanju dvojezičnosti. Vendar pa je bilo pri tem nekaj praktičnih težav, kot vprašanje v zvezi z imenom pristanišča Koper/Capodistria ali imena bodoče univerze, ki bo ustanovljena v tej regiji. Odbor strokovnjakov ni ocenil, ali je ta obveznost izpolnjena in je naprosil slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo dodatne informacije.

183. V svojem drugem periodičnem poročilu slovenski organi priznavajo, da gre za velik razkorak med sprejetimi pravnimi določbami in izvajanjem na gospodarskem področju in navajajo, da je Urad Vlade RS za narodnosti v okviru širše analize predlagal rešitve za ta problem (glej str. 58). Vendar Odbor strokovnjakov ni bil seznanjen z vsebino tega predloga ali kakšnimi ukrepi, sprejetimi v odgovor nanj.

184. Drugo periodično poročilo se nanaša tudi na sprejetje Zakona o spremembi Zakona o varstvu potrošnikov. 2. člen spremenjenega Zakona o varstvu potrošnikov določa: „Podjetje mora s potrošniki poslovati v slovenskem jeziku, na območjih, kjer avtohtono živita italijanska ali madžarska narodna skupnost pa tudi v jeziku narodne skupnosti“. Vendar je Odbor strokovnjakov med obiskom na kraju samem izvedel, da je Ustavno sodišče zadržalo izvajanje te določbe (glej odstavek 127 zgoraj). Odbor strokovnjakov v naslednjem periodičnem poročilu pričakuje informacije o praktičnih posledicah, ki bodo sledile začetku veljavnosti novega Zakona o varstvu potrošnikov.

185. Kar zadeva probleme, ki jih je Odbor strokovnjakov poudaril v prvem ocenjevalnem poročilu, je vprašanje glede imena univerze razrešeno (glej odstavek 142 zgoraj), medtem ko ime pristanišča ostaja enojezično.

186. Odbor strokovnjakov je dal priznanje slovenskim organom za trud, da bi olajšali in/ali spodbudili uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov z drugimi sredstvi, kot tistimi navedenimi v pododstavkih od a do c. Odbor strokovnjakov kljub temu meni, da je ta obveznost zdaj delno izpolnjena in spodbuja organe, naj začnejo reševati problem, ki ga je opredelil Odbor strokovnjakov.

Drugi odstavek

„V zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi se pogodbenice obvezujejo, da na ozemlju, na katerem se uporabljajo regionalni ali manjšinski jeziki, če so javne oblasti za to pristojne in če je to razumno mogoče:

III. del Italijanski jezik

- a** *vključijo v svoje finančne in bančne predpise določbe, ki dovoljujejo na podlagi postopkov, ki so v skladu s poslovno prakso, uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov pri sestavljanju plačilnih nalogov (čeki, menice itd.) ali drugih finančnih dokumentov, ali da zagotovijo, kadar je to primerno, izvajanje takšnih določb;“*

187. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 235) Odbor strokovnjakov ni mogel sprejeti sklepnih ugotovitev v zvezi s to obveznostjo, saj mu oblasti niso preložile dovolj informacij. Drugo periodično poročilo ne vsebuje dodatnih informacij v zvezi z zakonodajnim izvajanjem te obveznosti in Odbor strokovnjakov ni prejel nikakršnih dokazil o izvajanju teh obveznosti v praksi. Italijansko govoreči prebivalci so Odbor strokovnjakov obvestili, da so vsa finančna besedila še vedno le v slovenskem jeziku. Odbor strokovnjakov zato meni, da ta obveznost ni izpolnjena in poziva slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo zahtevane informacije.

- „b** *v gospodarskem in družbenem sektorju, ki sta neposredno pod njihovim nadzorom (javni sektor), organizirajo dejavnosti za spodbujanje uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov;“*

188. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 235) Odbor strokovnjakov ni mogel sprejeti sklepnih ugotovitev v zvezi s to obveznostjo, saj ni imel ustreznih informacij. Slovenske organe je spodbudil, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo dodatne informacije.

189. Drugo periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih informacij. Odbor strokovnjakov se zaveda praktičnih problemov pri prejemanju javnih storitev v italijanskem jeziku v obalnih regijah (glej tudi odstavek 168 zgoraj). Odbor ni prejel nobenih dokazil glede organizacije ustreznih dejavnosti za spodbujanje rabe italijanskega jezika v javnem sektorju. Slovenski organi morajo zavzeti bolj dejaven pristop k izvajanju te obveznosti.

190. Odbor strokovnjakov meni, da ta obveznost ni izpolnjena in poziva slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo zahtevane informacije.

- „c** *zagotovijo, da socialnovarstvene ustanove, kot npr. bolnišnice, domovi za ostarele in drugi domovi omogočajo sprejem in oskrbo oseb, ki uporabljajo regionalni ali manjšinski jezik in potrebujejo nego zaradi slabega zdravja, starosti ali iz drugih razlogov, v njihovem jeziku;“*

191. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavke 236-237) je Odbor strokovnjakov ugotovil, da v obalnih občinah primanjkujejo italijansko govoreči specializirani zdravstveni delavci, med tem ko pomožni delavci večinoma imajo znanje italijanskega jezika. Kljub temu pa Odboru strokovnjakov predložene informacije niso zadostovale za sklepanje o tej obveznosti. Odbor strokovnjakov je zato spodbudil slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo dodatne informacije, zlasti o stanju v ne-zdravstvenih ustanovah, kot so domovi za upokojence in penziona, ter tudi o prisotnosti specializiranega medicinskega osebja z znanjem italijanskega jezika.

192. Drugo periodično poročilo ne vsebuje informacij v zvezi s socialnovarstvenimi ustanovami. Italijansko govoreči prebivalci so Odbor strokovnjakov obvestili, da na tem področju ni bilo nobenih sprememb od prvega ocenjevalnega poročila in, da obstajajo resni problemi v zvezi z rabo italijanskega jezika v socialnovarstvenih ustanovah.

193. Odbor strokovnjakov meni, da je ta obveznost le delno izpolnjena in spodbuja slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo zahtevane informacije.

III. del Italijanski jezik

„d s primernimi sredstvi zagotovijo, da so varnostna navodila sestavljena tudi v regionalnih ali manjšinskih jezikih;“

194. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 238) je Odbor strokovnjakov menil, da prejete informacije niso zadostovale za sklepanje o tej obveznosti in je spodbudil slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo ustrezne informacije.

195. Drugo periodično poročilo ne vsebuje izrecnih informacij, ki jih je zahteval Odbor strokovnjakov. Nanaša se na spremenjen Zakon o varstvu potrošnikov (glej odstavek 134 zgoraj), katerega izvajanje je zadržalo Ustavno sodišče. Glede na informacije, ki so jih predložili italijansko govoreči prebivalci, so varnostna navodila v dvigalih ali požarni red, redko na voljo v italijanskem jeziku. Videti je, da organi ne zagotavljajo sistematičnega izvajanja te obveznosti.

196. Odbor strokovnjakov zato meni, da je ta obveznost delno izpolnjena in spodbuja slovenske organe, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo zahtevane informacije.

„e poskrbijo, da so informacije pristojnih javnih organov, ki se nanašajo na pravice potrošnikov, na voljo v regionalnih ali manjšinskih jezikih.“

197. V svojem prvem ocenjevalnem poročilu (glej odstavek 238) Odbor strokovnjakov ni mogel sprejeti sklepnih ugotovitev v zvezi s to obveznostjo, saj ni prejel nobenih informacij v zvezi s tem. Drugo periodično poročilo ni vsebovalo nobenih ustreznih informacij in Odbor strokovnjakov ni prejel nikakršnih dokazil o izvajanju te obveznosti v praksi. Odbor strokovnjakov zato poziva organe, naj te informacije predložijo v naslednjem periodičnem poročilu.

Zaključki

Tretje poglavje: zaključki

3.1. Zaključki Odbora strokovnjakov o tem, kako so se slovenski organi odzvali na priporočila Odbora ministrov

Priporočilo št. 1:

„ponovno preučijo svoje stališče do hrvaškega jezika s stališča listine, opredelijo zemljepisna območja, na katerih listina velja za hrvaški jezik in za ta jezik uporabljajo njen 7. člen; razčistijo vprašanje tradicionalne navzočnosti srbskega jezika in bosanskega jezika v Sloveniji v sodelovanju z govorniki teh dveh jezikov;“

V zvezi z izvajanjem tega priporočila ni bilo nobenega napredka. Drugo periodično poročilo se sicer nanaša na dve raziskavi, ki ugotavljata status in položaj Hrvatov, Srbov in Bošnjakov v Sloveniji (glej odstavek 23 zgoraj), vendar Odbor strokovnjakov od slovenskih organov ni prejel nobenih informacij o vsebini teh raziskav, v kolikor se nanašajo na regionalne ali manjšinske jezike, ali o predvidenih ukrepih na osnovi njihovih ugotovitev. Videti je, da je bilo posvetovanje z zadevnimi govorniki regionalnih ali manjšinskih jezikov zelo omejeno ali pomanjkljivo. Tudi organi Odboru strokovnjakov niso mogli sporočiti, ali so bila na podlagi teh raziskav načrtovana posvetovanja z govorniki teh treh jezikov. Uradno stališče slovenskih organov je, da se te jezike šteje kot jezike imigrantov, kljub dokazilom, ki nakazujejo na njihovo tradicionalno navzočnost na slovenskem ozemlju, zlasti za hrvaški jezik.

Priporočilo št. 2:

„uporabijo zaščito po II. delu za nemški jezik kot regionalni ali manjšinski jezik v Sloveniji v smislu listine in zlasti utrdijo določbo o poučevanju nemškega jezika ali v nemškem jeziku kot regionalnem ali manjšinskem jeziku, predvsem na Kočevskem;“

Slovenski organi so potrdili, da se je nemški jezik tradicionalno uporabljal v Sloveniji. V slovenski notranji zakonodaji ni nobene določbe, ki bi nemški jezik priznavala kot regionalni ali manjšinski jezik in kot izraz kulturnega bogastva, kar pomembno zavira izvajanje ostalih določb II. dela (glej odstavke 29-31 zgoraj). Predšolske vzgoje v nemškem jeziku v Sloveniji ni. Poučuje se kot tuji jezik na drugih stopnjah izobraževanja. V slovenskem izobraževalnem sistemu niso razvili nobenega modela za poučevanje nemškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika, ali za predavanje učnih predmetov v nemškem jeziku. Odboru strokovnjakov ni znana nobena pobuda za zagotavljanje poučevanja nemške različice, ki se tradicionalno uporablja na območju Kočevja in, ki je v nevarnosti, da izumre.

Priporočilo št. 3:

„zagotovijo potrebno vključevanje govorcev romskega jezika, da jim omogočijo polno sodelovanje v gospodarskem, družbenem in političnem življenju in ohranjanje njihove jezikovne in kulturne prepoznavnosti; se dejavno vključijo v proces razvoja romskega jezika kot knjižnega jezika, zlasti s standardizacijo, po možnosti na evropski ravni, v tesnem sodelovanju s predstavniki vseh romskih skupnosti, ki živijo v Sloveniji, in drugimi evropskimi državami, ki jih to zadeva, ter utrjujejo poučevanje romskega jezika vsaj v nižjih razredih, pa čeprav standardizacija jezika še poteka;“

Delo na kodifikaciji dveh narečij romskega jezika napreduje in Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani pripravlja slovar (glej odstavek 65 zgoraj), čeprav Odbor strokovnjakov ni prejel nobenih dokazil o evropskem sodelovanju na tem področju. V šolah se romski jezik še vedno ne poučuje. Vendar pa je bila leta 2004 sprejeta „Strategija za poučevanje romskega jezika v Republiki Sloveniji“. Izvajanje te strategije bi močno izboljšalo položaj romskega jezika v slovenskem izobraževalnem sistemu (glej odstavke 62-64 zgoraj). Zaradi odprave ločenih „posebnih razredov“ za romske otroke so ne-romski starši poskušali ponovno uvesti sistem ločevanja romskih otrok (glej odstavek 68 zgoraj), vendar je treba pohvaliti organe, da so te poskuse preprečili in ohranili mešane razrede.

Zaključki

Priporočilo št. 4:

„sprejmejo potrebne ukrepe za spodbujanje uporabe madžarskega jezika v zvezi s sodnimi postopki in gospodarskim življenjem na narodnostno mešanih območjih;“

V zvezi z rabo madžarskega jezika na sodiščih (glej odstavek 89 zgoraj) je prišlo do napredka. Vendar pa situacija ostaja problematična na področju gospodarskih dejavnosti. Slovenski organi priznavajo, da gre za velik razkorak med pravnim okvirom in dejansko prakso gospodarskih subjektov. Brez dvoma je potreben dejavnejši pristop slovenskih organov z namenom zagotoviti bolj sistematično uveljavitev veljavne zakonodaje.

Priporočilo št. 5:

„oblikujejo strategijo za utrditev uporabe italijanskega jezika v zvezi z javno upravo in javnimi službami na območjih, ki so zdaj opredeljena kot narodnostno mešana, postopoma pa obseg zaščite, ki je za italijanski jezik sedaj zagotovljena na narodnostno mešanih območjih, razširijo v omenjenih treh občinah še na druga območja, na katerih stalno prebivajo govorci italijanskega jezika in jih je treba v sodelovanju z njimi še opredeliti;“

Kaže, da je pravica do uporabe italijanskega jezika z občinskimi organi sicer zagotovljena v praksi, vendar pa ostajajo problemi v zvezi z rabo italijanskega jezika v odnosu do lokalnih izpostav državne uprave na „narodnostno mešanih območjih“. Situacija glede dostopnosti javnih storitev v italijanskem jeziku se je od sprejetja tega priporočila poslabšala (glej odstavke 168 zgoraj).

Poskusov razširitve ozemeljskega obsega trenutno zagotovljene zaščite ni bilo z utemeljitvijo, da demografske spremembe na tem območju niso take vrste, da bi bila potrebna razširitev „narodnostno mešanih območij“. Nadalje slovenski organi v svojem drugem periodičnem poročilu (glej str. 13) izjavljajo, da bi bila za vsako spremembo statusa in vloge samoupravne narodne skupnosti potrebna tudi sprememba ustave. V tej zadevi je brez dvoma potreben trajen dialog med govorci in lokalnimi organi.

Priporočilo št. 6:

„objavljajo periodična poročila o izvajanju Listine.“

Organi so drugo periodično poročilo javno objavili. Dokumentacijski center Sveta Evrope v Ljubljani je poročilo tudi prevedel v slovenščino in ga razdelil govorcem regionalnih ali manjšinskih jezikov.

Zaključki

3.2. Ugotovitve Odbora strokovnjakov

A. Odbor strokovnjakov ceni dobro sodelovanje s slovenskimi organi, ki ga je bil deležen v Sloveniji, še posebej glede organizacije drugega obiska na terenu in informacij, ki so jih posredovali med tem obiskom. Kot je Odbor strokovnjakov navedel v svojem prvem ocenjevalnem poročilu, ima Slovenija zelo visok pravni standard zaščite za madžarski in italijanski jezik, ki ga je od prvega ocenjevalnega poročila še naprej ohranjala in razvijala. Čeprav so na nekaterih področjih sicer še vedno vrzeli v izvajanju tega pravnega okvira, je treba Slovenijo pohvaliti za njeno trajno zavezanost zaščiti in spodbujanju madžarskega in italijanskega jezika, kakor tudi za njen trud za zaščito romskega jezika.

B. Vendar pa Odbor strokovnjakov obžaluje dejstvo, da v celoti v drugem periodičnem poročilu Slovenije ni odzivov na ugotovitve in zahteve po dodatnih informacijah, ki jih je Odbor strokovnjakov navedel v svojem prvem ocenjevalnem poročilu. Prav tako so predložene informacije glede obveznosti iz II. in III. dela splošne narave in ne posredujejo natančnih podatkov glede izvajanja posameznih obveznosti. To močno zmanjšuje učinkovitost nadzornega mehanizma Listine, ki temelji na trajnem dialogu z organi. Ob upoštevanju pomanjkanja primernih informacij, ki jih je zahteval v svojem prvem ocenjevalnem poročilu, Odbor strokovnjakov ni mogel oceniti izvajanja številnih obveznosti, ali pa se je moral zanesti izključno na informacije, predložene med obiskom na kraju samem.

C. V zvezi z zaščito in spodbujanjem romskega jezika je prišlo do spodobnega napredka, pri čemer je najpomembnejše sprejetje „Strategije za poučevanje romskega jezika v Republiki Sloveniji“ leta 2004 (glej odstavek 62-63). Organi bi morali odločno delovati za izvajanje te strategije in za uvedbo poučevanja romskega jezika v šole. Kodifikacija dveh narečij romskega jezika še vedno poteka in jo je treba nadaljevati. Čeprav sedaj ni nobenih usposobljenih učiteljev, ki bi govorili romski jezik, so organi organizirali usposabljanje pomočnikov učiteljev za poučevanje Romov. Odbor strokovnjakov pozdravlja ta stvaren in fleksibilen pristop, ki ga je treba videti kot korak k doseganju cilja, da bi imeli polno usposobljene romske učitelje. Prav tako Odbor daje priznanje organom za nasprotovanje poskusom ponovne uvedbe ločevanja romsko govorečih učencev v šolah (glej odstavek 68). Potreben je nenehen trud za upiranje nestrpnosti in za spodbujanje osveščenosti in sprejemanja romskega jezika in kulture kot celostnega dela slovenskega kulturnega bogastva.

D. Nekatere skupine romsko govorečih prebivalcev, kot npr. Romi v Mariboru, so izključeni iz določenih zaščitnih ukrepov, ki so namenjeni le tradicionalno naseljenim Romom v Sloveniji. Ob upoštevanju, da Listina ščiti jezike, ne pa manjšin, in da je romski jezik v Sloveniji po Listini zaščiten kot jezik brez ozemlja, bi morali organi uskladiti raven določbe za romski jezik za vse govorce tega jezika.

E. V svojem prvem periodičnem poročilu je Odbor strokovnjakov izpostavil vprašanje glede uporabe II. dela Listine za številne jezike, ki niso omenjeni v izjavah Slovenije. Odbor strokovnjakov je zato preveril položaj nemškega, hrvaškega, srbskega in bosanskega jezika kot regionalnih ali manjšinskih jezikov v Sloveniji, sledeč prejetim dokazilom, ki nakazujejo, da bi ti jeziki lahko ustrezali opredelitvi regionalnega ali manjšinskega jezika iz Listine, kar bi jim dalo pravico do zaščite po II. delu Listine.

F. Glede nemškega jezika slovenski organi potrjujejo, da se je ta jezik tradicionalno uporabljal v Sloveniji. Torej nemški jezik v Sloveniji ustreza opredelitvi regionalnega ali manjšinskega jezika iz Listine, kar pomeni, da določbe II. dela veljajo za ta jezik. Vendar drugo periodično poročilo ne vsebuje nobenih informacij o uporabi določbe II. dela za nemški jezik. Glede na informacije, ki jih ima Odbor strokovnjakov na voljo, se določbe II. dela Listine v zvezi s tem jezikom ne izvajajo zadosti. Še posebej pa je treba razviti izobraževalni model za poučevanje nemškega jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika ali zagotavljanje tovrstnega poučevanja na vseh ustreznih stopnjah izobraževanja na območjih, kjer je ta jezik tradicionalno navzoč in, kjer povpraševanje to upravičuje. Izobraževalni model, kot tudi druge ukrepe za zaščito nemškega jezika na območjih, kjer se je tradicionalno uporabljal, bi morali razvijati v tesnem sodelovanju z govorniki tega jezika.

G. Hrvaški jezik se zaradi svoje starodavne in neprekinjene navzočnosti v Sloveniji uvršča med regionalne ali manjšinske jezike. Slovenski organi niso storili nič za opredelitev območij, na katerih se je hrvaški jezik tradicionalno uporabljal in za izvajanje določb II. dela za hrvaški jezik na teh območjih.

Zaključki

Hrvaški jezik je deležen nekaj zaščite kot jezik, ki ga govorijo „državljeni nekdanjih jugoslovanskih republik“ ali „pripadniki narodov nekdanjih jugoslovanskih držav“ (glej str. 11 v drugem periodičnem poročilu), toda to ni enako kot priznanje jezika kot regionalnega ali manjšinskega jezika v smislu Listine. Potrebni so odločni ukrepi za uporabo II. dela zaščite za ta jezik na območjih, kjer se je tradicionalno uporabljal in te ukrepe bi morali pripravljati v tesnem sodelovanju z govorniki tega jezika.

H. V zvezi s srbskim in bosanskim jezikom slovenski organi niso sprejeli nobenih ukrepov za razjasnitev vprašanja njihove tradicionalne navzočnosti v Sloveniji. Oblasti morajo nujno razjasniti to vprašanje v sodelovanju z govorniki teh jezikov.

I. Kar zadeva jezike III. dela, določba za madžarski in italijanski jezik v slovenskem izobraževalnem sistemu ostaja zelo zadovoljiva. Pozitiven napredek na področju izobraževanja je izboljšanje situacije v zvezi s priznanjem univerzitetnih nazivov, pridobljenih na Madžarskem in v Italiji (glej odstavke 80 in 141 zgoraj). Prav tako je treba pohvaliti Ustanovitev nove univerze v obalni regiji (Univerza na Primorskem/Università del Litorale), ki bo zagotovila dodatne priložnosti za uporabo italijanskega jezika na univerzitetni stopnji. Še vedno pa kaže, da je potreben določen nadzorni mehanizem glede izobraževanja v regionalnem ali manjšinskem jeziku (odstavek 1.i 8. člena).

J. V pričujočem nadzornem obisku je Odbor strokovnjakov prejel informacije, ki so potrdile, da se madžarski jezik uporablja v sodnih procesih.

K. Glede upravnih organov je Odbor strokovnjakov ugotovil, da se obveznosti izvajajo na občinskem nivoju. Čeprav obstaja pravni okvir glede uporabe madžarskega in italijanskega jezika v odnosu z lokalnimi izpostavami državne uprave, se v praksi ne izvaja popolnoma. V določbi o javnih storitvah so precejšnje težave glede uporabe madžarskega in italijanskega jezika.

L. Odbor strokovnjakov je bil seznanjen s tem, da so v načrtu spremembe upravnih meja v treh obalnih občinah, kjer se italijanski jezik uporablja. To bi lahko negativno vplivalo na zaščito italijanskega jezika.

M. Slovenija je izbrala zelo visoke obveznosti za madžarski in italijanski jezik glede javnih glasil, vključno z ustanovitvijo ali ohranjanjem vsaj ene radijske postaje in enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih. Kar zadeva italijanski jezik, so te obveznosti izpolnjene. Kar zadeva madžarski jezik, so se delovni pogoji za pripravo madžarskih izdaj pri RTV Slovenija po prvem ocenjevalnem poročilu, zahvaljujoč odprtju novega studia v Lendavi/Lendva močno izboljšali. Vendar pa ponudba v določbi o televiziji v madžarskem jeziku ni enaka televizijskemu kanalu in je torej treba obstoječo ponudbo postopoma povečati. Praktične posledice novega Zakona o RTV Slovenija (glej odstavek 12 zgoraj) na madžarske in italijanske programe v času obiska na kraju samem niso bile jasne.

N. Ponudba kulturnih dejavnosti v madžarskem in italijanskem jeziku ostaja široka in pestra in organi dejavno podpirajo tovrstne dejavnosti s finančnimi sredstvi, ki jih zagotavlja Ministrstvo za kulturo.

O. Kar zadeva družabne in gospodarske dejavnosti, gre za globoko vrzel med zakonodajnim okvirom in dejansko prakso gospodarskih subjektov. Organi morajo zavzeti dejavnejši pristop z namenom zagotoviti bolj sistematično uveljavljanje primerne zakonodaje in spodbujati dvojezičnost ustreznih območij.

P. Končno je treba okrepiti zavest širše javnosti o regionalnih ali manjšinskih jezikih Slovenije in spodbujati medsebojno razumevanje ter nadaljnje stike med različnimi jezikovnimi skupinami.

Zaključki

Slovenska vlada je bila pozvana, naj da svoje pripombe k vsebini tega poročila v skladu s tretjim odstavkom 16. člena Listine. Prejete pripombe so priložene v II. dodatku.

Na podlagi tega poročila in njegovih ugotovitev je Odbor strokovnjakov predložil Odboru ministrov svoje predloge za priporočila, ki naj bi jih poslali Sloveniji. Istočasno je odbor strokovnjakov poudaril, da morajo slovenski organi poleg teh splošnih priporočil upoštevati tudi podrobnejša opažanja, vsebovana v tem poročilu.

Na svojem 999. zasedanju, 20. junija 2007, je Odbor ministrov sprejel svoje priporočilo Sloveniji, ki je navedeno v delu B tega dokumenta.

I. dodatek: Listina o ratifikaciji

Slovenija:

Izjava, vsebovana v verbalni noti Stalnega predstavništva Slovenije z dne 19. septembra 2000, izročeni Generalnemu sekretarju ob deponiranju Listine o ratifikaciji 4. oktobra 2000 – Or. Fr.

V skladu s petim odstavkom 7. člena Listine bo Republika Slovenija smiselno uporabljala določbe prvega do četrtega odstavka 7. člena tudi za romski jezik.

Velja za obdobje: 01/01/01 -

Ta izjava se nanaša na 7. člen.

Izjava, vsebovana v verbalni noti Stalnega predstavništva Slovenije z dne 19. septembra 2000, izročeni Generalnemu sekretarju ob deponiranju Listine o ratifikaciji 4. oktobra 2000 – Or. Fr.

Republika Slovenija izjavlja, da sta madžarski in italijanski jezik obravnavana kot regionalna ali manjšinska jezika na območju Republike Slovenije v smislu Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih. V skladu z drugim odstavkom 2. člena Listine bo Republika Slovenija za ta dva jezika uporabljala te določbe III. dela Listine:

8. člen

Točke i, ii, iii pododstavka a, točke i, ii, iii pododstavka c, točke i, ii, iii pododstavka d, točko iii pododstavka e, točko iii pododstavka f, ter pododstavke g, h in i prvega odstavka.
Drugi odstavek.

9. člen

Pododstavke a, b, c, in d prvega odstavka.
Pododstavke a, b in c drugega odstavka.

10. člen

Prvi odstavek.
Drugi odstavek.
Tretji odstavek.
Četrty odstavek.
Peti odstavek.

11. člen

Točko i pododstavka a in točko i pododstavka e prvega odstavka.
Drugi odstavek.
Tretji odstavek.

12. člen

Pododstavke a, d, e in f prvega odstavka.
Drugi odstavek.
Tretji odstavek.

13. člen

Prvi odstavek.
Drugi odstavek.

14. člen

Odstavek a.
Odstavek b.

Velja za obdobje: 01/01/01 -

Ta izjava se nanaša na 2. člen.

II. dodatek: Pripombe Vlade Republike Slovenije

Komentar Republike Slovenije na Drugo poročilo Odbora strokovnjakov Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih o Sloveniji

Komentar na predloge za priporočila na osnovi rezultatov drugega monitoringa (str. 43)

K točki 1 in 2:

Republika Slovenija je ob deponiranju listine o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih generalnemu sekretarju Sveta Evrope sporočila, da sta na ozemlju Republike Slovenije regionalna ali manjšinska jezika v smislu te Listine italijanski in madžarski jezik. V skladu s petim odstavkom 7. člena listine bo Republika Slovenija določbe od prvega do četrtega odstavka 7. člena smiselno uporabljala tudi za romski jezik.

Naj poudarimo, da je Republika Slovenija že v Izjavi o dobrih namenih iz leta 1990 posvetila pozornost tudi pripadnikom drugih narodov in narodnosti. V drugem odstavku prve točke je zapisano:

»Slovenska država zagotavlja italijanski in madžarski narodnosti tudi v samostojni Republiki Sloveniji vse pravice, kakor so določene z ustavo in zakoni ter mednarodnimi akti, ki jih je sklenila in jih priznava SFRJ. Prav tako zagotavlja vsem pripadnikom drugih narodov in narodnosti pravico do vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja, vsem s stalnim bivališčem v Sloveniji pa, da pridobijo državljanstvo Slovenije, če to želijo«.

Urad Vlade RS za narodnosti je že leta 2001 pri Inštitutu za narodnostna vprašanja naročil izdelavo raziskave »Položaj in status pripadnikov narodov nekdanje Jugoslavije v Republiki Sloveniji«. Namen naročila je bil z raziskavo ugotoviti položaj in status pripadnikov narodov nekdanje Jugoslavije v Republiki Sloveniji.

Stališče do obravnavanja oz. nadaljnega urejanja položaja in statusa pripadnikov narodov nekdanje Jugoslavije v Republiki Sloveniji med avtorji navedene raziskave ni enotno.

Predlaganih je več rešitev:

- nadaljnje urejanje te tematike v okviru 61. in 62. člena Ustave RS;
- obstoječe varstvo manjšinskih etničnih skupnosti v RS dopolniti v smislu večje fleksibilnosti in prilagajanja dejanskim življenjskim okoliščinam, številu pripadnikov ter izraženim zahtevam in dejanskim potrebam teh skupnosti (dopolnitev Zakona o statusu državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v RS ter sprejetje ustrezne resolucije v Državnem zboru RS);
- sprememba ustave in na tem temelju sprejetje ustreznega zakona, s čimer bi se pripadniki narodov nekdanje skupne države kot imigranti novejšega časa izenačili s klasičnimi narodnimi manjšinami, ki so v Sloveniji sicer ostale oz. nastale kot posledica spreminjanja državnih mej na tem področju ter nastajanja novih državnih tvorb.

Ustava RS ne vsebuje določil, ki bi se neposredno nanašala na posebno varstvo pripadnikov drugih etničnih skupin. Le-ti lahko svoje pravice uresničujejo po 14., 61. in 62. členu Ustave RS. Uresničevanje teh individualnih pravic jim omogoča, da ohranjajo svoje narodnostne, jezikovne in kulturne značilnosti.

Pravno podlago za položaj pripadnikov drugih etničnih skupin, ki živijo v RS, predstavljata med drugim Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo in Nacionalni program za kulturo. Gre za pomembno pravno podlago, ki umešča obravnavo te tematike v okvir varovanja kulturne raznolikosti kot bogastva kulturnega življenja na območju RS.

Pravno podlago za položaj pripadnikov drugih etničnih skupin, ki živijo v Republiki Sloveniji, pa predstavljajo med drugim tudi sklenjeni bilateralni (kulturni) sporazumi med Vlado Republike Slovenije in vlado države, ki je matična država dotiče manjšinske etnične skupine oz. teh priseljencev.

Praviloma se določila bilateralnih sporazumov nanašajo na ustvarjanje možnosti obeh pogodbenic v smeri poučevanja jezika dotiče etnične skupnosti v Republiki Sloveniji oz. slovenskega jezika za osebe slovenskega etničnega izvora (npr. slovenska nacionalna manjšina v Republiki Hrvaški) v posamezni novo nastali državi, naslednici nekdanje Jugoslavije.

Ustavne določbe zgoraj navedenih členov veljajo tudi za pripadnike nemško govoreče etnične skupine v Sloveniji. Prav tako tudi Sporazum med Vlado Republike Avstrije in Republike Slovenije o sodelovanju v kulturi, izobraževanju in znanosti omogoča projekte v korist kulturnih kakor tudi izobraževalno in znanstveno pomembnih želja in potreb pripadnikov nemško govoreče etnične skupine v Sloveniji.

Naj poudarimo, da se t.i. implementacija 61. in 62. člena Ustave Republike Slovenije, to je uresničevanje kulturnih pravic, izvaja preko Ministrstva za kulturo in Ministrstva za šolstvo in šport, ki se v skladu z veljavno slovensko zakonodajo in prevzetimi mednarodnimi obveznostmi odzivata na utemeljene potrebe pripadnikov italijanske ter madžarske narodne skupnosti, romske etnične skupnosti ter pripadnikov drugih etničnih skupin v Republiki Sloveniji.

Vsakršne drugačne rešitve na področju uporabe jezikov v Republiki Sloveniji od zdajšnjih bi terjale novo plebiscitarno odločanje o vsebinah, za katere so se državljani opredelili ob ustanovitvi samostojne države Slovenije, oziroma posledično spreminjanje Ustave RS. (V skladu z 11. členom Ustave RS je uradni jezik v Sloveniji slovenščina. Na območjih občin, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina.)

K točki 3:

Podatki o izobrazbeni strukturi pripadnikov romske etnične skupnosti izkazujejo nizko izobrazbeno strukturo njenih pripadnikov, saj jih večina nima dokončane osnovne šole. V smeri uspešnejše integracije pripadnikov romske etnične skupnosti v družbo je bila leta 2004 sprejeta Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji, ki med drugim predvideva tudi vključevanje romskih otrok v predšolsko vzgojo v vrtcih vsaj dve leti pred pričetkom osnovne šole, t.j. najpozneje s štirimi leti; namen vključevanja v vrtce je predvsem učenje jezika (tako slovenskega kot romskega).

V smeri izboljšanja izobrazbene ravni Romov deluje tudi Romski izobraževalno informativni center, katerega cilja sta:

- izboljšanje splošnega položaja Romov (izobrazba, zaposlovanje, samopodoba);
- vzpostavitev nacionalne poklicne kvalifikacije »Romski mentor« in zagotovitev delovanja Romskih mentorjev v okviru Romskega izobraževalno informativnega centra.

V okviru Centra RS za poklicno izobraževanje deluje tudi delovna skupina za pripravo poklicnega standarda romski pomočnik / romska pomočnica in romski koordinator / romska koordinatorica.

18. decembra 2006 je Strokovni svet za poklicno in strokovno izobraževanje potrdil poklicni standard za romskega pomočnika / romsko pomočnico, poklicni standard za romskega koordinatorja / romsko koordinatorico ter Katalog standardov strokovnih znanj in spretnosti za poklicno kvalifikacijo romski pomočnik / romska pomočnica in Katalog standardov strokovnih znanj in spretnosti za poklicno kvalifikacijo romski koordinator / romska koordinatorica.

K točki 4:

Odbor strokovnjakov je že v prvem ocenjevalnem poročilu ugotovil, da v Sloveniji veljajo zelo visoki pravni standardi varstva madžarskega in italijanskega jezika, kar Slovenija vzdržuje in razvija od prvega ocenjevalnega poročila.

Zavedamo se, da je na področju implementacije veljavne zakonodaje čutiti primanjkljaj. Republika Slovenija si v skladu z veljavno zakonodajo ter s finančnimi in kadrovskimi zmožnostmi prizadeva, da prisluhne utemeljenim potrebam obeh narodnih skupnosti.

Pomemben korak je bil narejen z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu potrošnikov, ki med drugim v prvem odstavku 2. člena določa, da mora podjetje (gospodarsko-pravni subjekt zasebnega prava) s potrošniki poslovati v slovenskem jeziku, na območjih, kjer avtohtono živita italijanska ali madžarska narodna skupnost pa tudi v jeziku narodne skupnosti.

V zvezi z navedenim zakonom sta družba Petrol, Slovenska energetska družba, d. d., Ljubljana, ter Tibor Feher, s. p., Lendava in družba Poslovni sistem Mercator, d. d. Ljubljana na Ustavno sodišče RS naslovili pobudo za oceno ustavnosti. V svoji pobudi so izpodbijali prvi odstavek 2. člena Zakona o varstvu potrošnikov, saj naj bi to pomenilo nedopustno omejevanje svobodne gospodarske pobude in neupravičen poseg v pravico iz 74. člena Ustave RS.

Ustavno sodišče RS je v svoji odločbi št. U-I-218/04-31 z dne 20. 4. 2006 odločilo, da prvi odstavek 2. člena Zakona o varstvu potrošnikov tozadevno ni v neskladju z Ustavo, hkrati pa je odločilo, da je zakon v neskladju z Ustavo, ker ne določa roka za prilagoditev poslovanja gospodarskih subjektov ter naložilo Državnemu zboru RS, da mora ugotovljeno neskladje odpraviti v roku šestih mesecev po objavi odločbe v Uradnem listu RS.

V začetku novembra 2005 je začel veljati tudi spremenjeni Zakon o državni upravi, s katerim je bil spremenjen 4. člen zakona, ki po novem glasi:

»Na območjih občin, v katerih živita avtohtoni italijanska oziroma madžarska narodna skupnost, je uradni jezik v upravi tudi italijanščina oziroma madžarščina. Na teh območjih uprava posluje tudi v jeziku narodne skupnosti. Če stranka v postopku uporablja jezik narodne skupnosti, uprava vodi postopek v jeziku narodne skupnosti in izdaja pravne in druge akte v postopku v slovenščini in v jeziku narodne skupnosti. Pred začetkom postopka mora organ seznaniti stranko s to pravico.«.

Marca 2005 je začela veljati Uredba o upravnem poslovanju, ki je nadomestila Uredbo o poslovanju organov javne uprave z dokumentarnim gradivom ter še nekatere druge podzakonske akte. V skladu z uredbo morajo biti npr. vsi življenjski dogodki na državnem portalu e-uprave izpisani tudi v italijanskem in madžarskem jeziku, enako velja tudi za osnovne informacije o portalu. V italijanskem in madžarskem jeziku morajo biti pripravljene tudi elektronski obrazci za oddajo vlog preko spleta in na spletu objavljeni podatki o upravnih storitvah organa.

Spletne strani Državnega portala Republike Slovenije, ki bodo namenjeni pripadnikom italijanske in madžarske narodne skupnosti (različici v italijanskem in madžarskem jeziku), so trenutno v fazi priprave.

K točki 5:

Dva uradna jezika se v skladu z 11. členom Ustave Republike Slovenije uporablja na določenem narodnostno mešanem območju, to je na območju, kjer zgodovinsko (avtohtono) živita italijanska oziroma madžarska narodna skupnost, območja pa so določena z Zakonom o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij.

Narodnostno mešano področje, kjer avtohtono živijo pripadniki italijanske narodne skupnosti in kjer je poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina, obsega naslednja območja:

- občina Koper z naselji Ankaran/Ancarano, Barizoni/Barisoni, Bertoki/Bertocchi, Bošamarin/Bossamarino, Cerej/Cerei, Hrvatini/Crevatini, Kampel/Campel, Kolomban /Colombano, Koper/Capodistria, Prade/Prade, Premančan/Premanzano, del naselja Spodnje Škofije/Valmarin, Šalara/Salara in Škocjan/San Canziano;
- občina Izola z naselji Izola/Isola, Dobrava pri Izoli, Jagodje, Livada in Polje pri Izoli;
- občina Piran z naselji Piran/Pirano, Portorož/Portorose, Lucija/Lucia, Strunjan /Strugnano, Seča/Sezza, Sečovlje/Sicciole, Parecag/Parezzago in Dragonja.

Narodnostno mešana področja, kjer avtohtono živijo pripadniki madžarske narodne skupnosti in kjer je poleg slovenščine uradni jezik tudi madžarščina, na ozemlju Slovenije, obsegajo naslednja območja:

- občina Hodoš z naseljema Krplivnik/Kapornak in Hodoš/Hodos;
- občina Moravske Toplice z naselji Čikečka vas/Csekefa, Motvarjevci/Szentlászló, Pordašinci/Kisfalu, Prosenjakovci/Pártosfalva, Središče/Szerdahely;
- občina Šalovci z naseljem Domanjševci/Domonkosfa;
- občina Lendava z naselji Banuta/Bánuta, Čentiba/Csente, Dolga vas/Hosszúfalu, Dolgovške gorice/ Hosszúfaluhegy, Dolina/Völgyifalu, Dolnji Lakoš/Alsólakos, Gaberje/Gyertyános, Genterovci/Göntérháza, Gornji Lakoš/Felsőlakos, Kamovci /Kámaháza, Kapca/Kapca, Kot/Kót, Lendava/Lendva, Lendavske gorice /Lendvahegy, Mostje/Hidvég, Petišovci/Petesháza, Pince/Pince, Pince marof /Pincemajor, Radmožanci/Radamos, Trimlini/Hármasmalom;
- občina Dobrovnik z naseljema Dobrovnik/Dobronak in Žitkovci/Zsitkóc.

Pripadnikom italijanske in madžarske narodne skupnosti so nekatere pravice zagotovljene tudi izven narodnostno mešanega območja (vpis v posebni volilni imenik za izvolitev poslanca v Državni zbor RS, pravica do učenja jezika izven območja pod določenimi pogoji).

Poleg tega pa za njih veljata tudi 61. in 62. člen Ustave RS, ki jamčita vsem državljanom RS pravico do svobodnega izražanja pripadnosti svojemu narodu ali narodni skupnosti, da gojijo in izražajo svojo kulturo ter pravico do uporabe svojega jezika in pisave.

K točki 6:

Urad za narodnosti si bo prizadeval, da bo v tretje periodično poročilo vključil natančne informacije, ki jih zahteva Odbora strokovnjakov.

Informacije, ki jih bo lahko posredoval, bodo med drugim rezultat informacij, pridobljenih na terenu ter izraženih potreb, želja oz. spodbud pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske etnične skupnosti ter drugih etničnih skupin v Republiki Sloveniji.

Komentar na posamezne odstavke drugega poročila

K odstavkom 29, 37, 39, 40:

Meddržavni sporazum med Slovenijo in Avstrijo ni edini dokument slovenskih oblasti, ki se nanaša na zaščito nemškega jezika in kulturne dediščine Kočevarjev staroselcev, ampak bi k temu lahko dodali tudi del programa na področju varstva kulturne dediščine in posebni program Ministrstva za kulturo, v katerega so vključeni tudi jezikovni projekti nemško govoreče skupnosti v Sloveniji ter drugih manjšinskih skupnosti. V odstavku št. 39 je zapisano, da je bil Odbor seznanjen z omenjenim posebnim programom Ministrstva za kulturo in ga je pohvalil, vendar se ne strinja z omejitvijo teh prizadevanj zgolj na področje kulture, ampak priporoča prisotnost navedenih jezikov tudi sicer v javnem življenju, posebno pa v medijih.

K odstavku 31

V zvezi s priporočilom, naj se navedeni regionalni in manjšinski jeziki obravnavajo kot izraz kulturnega bogastva (in da to ne zahteva ustavnega priznanja manjšinskih skupnosti) je treba zapisati, da slovenska vladna politika že posveča pozornost tudi tem jezikom prek podpore jezikovnim projektom, prijavljenim na javni poziv Ministrstva za kulturo. Na ta način jih obravnava in priznava kot prispevek h kulturni raznolikosti in s tem k bogastvu kulturnega življenja na območju RS. Res pa je, da niso uradno opredeljena območja, na katerih se tradicionalno govorijo omenjeni jeziki. Prav tako ni izdelanih celovitih strokovnih podlag za odločanje o tem. Glede na dejstvo, da so se v letu 2005 za 100% povečala finančna sredstva za posebni program manjšinskih skupnosti, v katerem se prednostno obravnavajo prav jezikovni projekti, lahko poročamo o napredku pri ustvarjanju finančnih pogojev tudi za jezikovno raznolikost. V Informacijsko dokumentacijskem centru za varstvo kulturne dediščine se povečuje zbirka del v različnih jezikih, ki jih je podprlo Ministrstvo za kulturo. Dostopna so tudi prek COBISS.

K odstavkom od 41 do 49

Pričakovanje Odbora glede ukrepov države za povezovanje različnih skupin pripadnikov nemško govoreče skupnosti v Sloveniji ni popolnoma jasno, saj država ne more nikogar prisiliti v povezovanje in združevanje (42. člen Ustave RS). Podpora Ministrstva za kulturo medsebojnemu sodelovanju različnih manjšinskih skupnosti, ki jo je Ministrstvo za kulturo v svojem prispevku predstavilo, pa je bila v 42. odstavku ocenjena kot dobrodošla in s tem bo Ministrstvo za kulturo tudi nadaljevalo, saj gre za stalni cilj manjšinske kulturne politike.

Kurikulum slovenskih osnovnih in srednjih šol že sedaj v obveznem delu vključuje možnost učenja nemškega jezika kot prvega tujega jezika. Res pa je, da je ta možnost dana šele od 4. razreda osnovne šole (drugo vzgojno-izobraževalno obdobje). V prihodnosti želimo spodbuditi pripravo programov, s katerimi bi navedeni etnični skupnosti omogočili razvijanje njihove identitete in kulture - kar neposredno pomeni oblikovanje učnega načrta/dejavnosti, ki bo umeščen v ponujeni del kurikula. Gre torej za ponujeno možnost, da se pripadniki teh etničnih skupnosti seznanjajo s svojo kulturo, jezikom in ohranjajo svojo identiteto.

Hrvaščina in nemščina sta ponujeni kot izbirni predmet od sedmega razreda dalje po 2 uri na teden. Učni načrti so objavljeni na spletnih straneh Zavoda za šolstvo.

K odstavku 57

Tematika regionalnih in manjšinskih jezikov v kurikulumu in učnih materialih in programih usposabljanja učiteljev je vključena v razvojno raziskovalno nalogo, ki bo zaključena 2008. Z rezultati razvojno-raziskovalne naloge lahko pripravljavce poročila seznanimo v naslednjem letu.

K odstavkom od 62 do 69

Projekt kodifikacije romskega jezika je bil končan julija 2006. Ministrstvo za šolstvo je prejelo končno poročilo in ga posredovalo Zvezi Romov v pregled in oceno. Navedena strokovna podlaga bo temelj za oblikovanje predmeta romski jezik. Predmet Romska kultura pa je že pripravljen in čaka na obravnavo na strokovnem svetu za splošno izobraževanje.

V Osnovni šoli Bršljin so v letu 2005/06 spremenili strategije poučevanja tudi s pomočjo dodatnih zaposlitev učiteljev. S pomočjo dodatnih učiteljev je bilo mogoče bolj individualizirati delo in ga prilagoditi potrebam posameznih učencev. V tem šolskem letu učitelji ugotavljajo večjo redno prisotnost učencev Romov pri pouku, večjo motivacijo za šolsko delo. Dosežki učencev Romov so se v povprečju izboljšali, res pa je, da so nekateri učenci napredovali mnogo bolj in hitreje kot drugi. Dosežki so se izboljšali predvsem pri otrocih, kjer je tudi sodelovanje staršev boljše. Učiteljice Osnovne šole Bršljin redno obiskujejo družine v romskem naselju, kar je okrepilo zaupanje v šolo. Strokovno poročilo šole je posredovano strokovnemu svetu.

K odstavkom od 83-87 in 144-148 (člen 8, i)

Kot smo že navedli, pripadniki italijanske in madžarske narodnosti v skladu s šolsko zakonodajo aktivno sodelujejo v vzgojno izobraževalnem procesu, in sicer:

Najvišji strokovni organ za področje vzgoje in izobraževanja, ki med drugim določa vzgojne in izobraževalne programe za pripadnike italijanske in madžarske narodnostne skupnosti, ter nudi strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev in pri pripravi predpisov, je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.

Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (Ur.l. RS, št. 35/2001) v 7. členu določa:

»Pred sprejemom oziroma določitvijo programov iz 5. člena tega zakona si mora pristojni strokovni svet pridobiti mnenje pristojnega organa italijanske oziroma madžarske samoupravne narodne skupnosti v Republiki Sloveniji.

Pristojni strokovni svet ne more sprejeti oziroma določiti vzgojnega oziroma izobraževalnega programa brez soglasja članov sveta, predstavnikov italijanske oziroma madžarske samoupravne skupnosti.«

V okviru Strokovnega sveta za splošno izobraževanje deluje Komisija za šolstvo manjšin, ki jo sestavljajo trije člani. Dva izmed njih sta predstavnika obeh narodnih skupnosti in sta obenem tudi člana strokovnega sveta. Komisija obravnava vprašanja na področju šolstva na narodno mešanih območjih, kjer živijo pripadniki italijanske in madžarske narodnosti. Komisija obenem podaja mnenja strokovnemu svetu v zvezi s sprejemanjem predmetnikov, učnih načrtov, prilagoditev programov itd. na teh območjih.

Isti zakon v 24. členu določa:

»K normativom in standardom, ki so podlaga za financiranje javnih vrtcev in šol z italijanskim učnim jezikom in dvojezičnih javnih vrtcev in šol, si mora minister, pristojen za šolstvo, pridobiti soglasje pristojnega organa italijanske oziroma madžarske samoupravne narodne skupnosti v Republiki Sloveniji.«

Tako sta tudi pred sprejemom pravilnikov o normativih in standardih, ki so podlaga za organizacijo in financiranje šol iz sredstev državnega proračuna v dvojezičnih osnovnih šolah in šolah z italijanskim učnim jezikom na narodnostno mešanih območjih, obe narodni samoupravni skupnosti v skladu z zakonom podali svoje soglasje.

Slovenija zagotavlja tudi razvojno in svetovalno funkcijo v okviru enot Zavoda RS za šolstvo. Zavod v ta namen za potrebe vrtcev in šol z italijanskim učnim jezikom in dvojezičnih vrtcev in šol zagotavlja tudi strokovne delavce iz vrst narodnih skupnosti.

Nadzor nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov in aktov v vseh vzgojno izobraževalnih ustanovah v Republiki Sloveniji opravlja Inšpektorat RS za šolstvo in šport na podlagi Zakona o šolski inšpekciji (Ur.l. RS št. 114/05 – uradno prečiščeno besedilo).

Ministrstvo za šolstvo o financiranju narodnih skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja vsako leto poroča Uradu za narodnosti in pojasnjuje morebitne vsebinske nejasnosti.

Ustanavljanje posebnega nadzornega organa ne bi bilo smotno niti s finančnega niti s strokovnega vidika, saj nadzor nad izvajanjem predpisov, ki urejajo organizacijo in opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja v vrtcih in šolah, opravlja šolska inšpekcija.

Uresničevanje ustavnih in zakonskih določil, ki zadevajo posebne pravice pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti, spremlja Urad za narodnosti pri Vladi RS, predstavniki narodnih skupnosti pa v skladu s šolsko zakonodajo sodelujejo pri odločanju in pri uresničevanju zadev, ki se nanašajo na njihov položaj na področju vzgoje in izobraževanja.

B. Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope o uporabi Listine v Sloveniji

SVET EVROPE

ODBOR MINISTROV

Priporočilo RecChL(2007)5 Odbora ministrov o uporabi Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih v Sloveniji

*(Sprejel ga je Odbor ministrov 20. junija 2007
na 999. zasedanju ministrskih namestnikov)*

Odbor ministrov

v skladu s 16. členom Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih

ob upoštevanju listine o ratifikaciji, ki jo je Slovenija predložila 4. oktobra 2000,

glede na oceno, ki jo je dal Odbor strokovnjakov za Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih v zvezi z uporabo te listine v Sloveniji,

zavedajoč se, da ta ocena temelji na informacijah, ki jih je dala Slovenija v svojem prvem občasnem poročilu, dodatnih informacijah, ki so jih dali slovenski organi, informacijah, ki so jih predložile organizacije in združenja, ki so zakonito ustanovljena v Sloveniji, ter informacijah, ki jih je odbor strokovnjakov dobil med svojim obiskom na kraju samem in

ob upoštevanju pripomb slovenskih organov k vsebini poročila Odbora strokovnjakov;

priporoča, da organi Slovenije upoštevajo vsa opažanja Odbora strokovnjakov, predvsem pa, da:

1. v sodelovanju z govorci opredelijo območja v Sloveniji, kjer sta se nemški in hrvaški jezik tradicionalno uporabljala in uporabijo določbe II. dela za nemški in hrvaški jezik;
2. razjasnijo vprašanje tradicionalne navzočnosti bosanskega in srbskega jezika v Sloveniji v sodelovanju z govorniki teh jezikov;
3. nadaljujejo prizadevanje za izvajanje „Strategije za poučevanje romskega jezika v Republiki Sloveniji“ in uskladijo raven zaščite za vse govorce romskega jezika;
4. sprejmejo dejavne ukrepe za zmanjševanje razkoraka med zakonodajnim okvirom in praktičnim izvajanjem v zvezi z uporabo madžarskega in italijanskega jezika v določbi o javnih službah, v zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi in tudi v odnosu do lokalnih izpostav državne uprave;
5. zagotovijo, da bodoče spremembe upravnih delitev niso ovira za zaščito in spodbujanje rabe italijanskega jezika;
6. v tretjem periodičnem poročilu predložijo podrobne informacije, ki jih zahteval Odbor strokovnjakov v zvezi s formalnim in praktičnim izvajanjem posameznih obveznosti Slovenije.